FELELET.

Híres fő rend nemzetében,
Nincsen hiba termetében,
Jól hordozták, jól nevelték,
Volt is okok, hogy kedvelték;
De nem tetszik, tudom m'ért.

Tiszta szeme 's ábrázatja,
Téjbe mártott arczulatja,
Hol rózsák is elmulatnak,
Egybe kevert szint mutatnak;
De nem tetszik, tudom m'ért.

Magasan költ nagy homloka,
Sugár czédrus ép dereka,
Vállát veri szög hajával,
Hajnal hasad ajakával;
De nem tetszik, tudom m'ért.

Lovát Mars úgy nem ugratja,
Jobban, mint ő, nem forgatja,
Mint az evet felültében,
Meg sem mozdúl lágy nyergében;
De nem tetszik, tudom m'ért.

Tánczos, elmés, emberséges,
Törvénytudó, mesterséges,
Jámbor, józan, mértékletes,
Takarékos, kellemetes;
De nem tetszik, tudom m'ért.

Kedvlegelő nyájassága,
Szívébresztő vídámsága,
Teljes örök barátsága,
Paradicsom társasága;
De nem tetszik, tudom m'ért.
Mert hamisnak mond, azért.

KLORINDA.

Gyenge Klorinda
Hűs kikeletben
Egy szép ligetben
Fel 's alá jár.
Siess, Dorindó!
Szívét epesztve,
Kezét terjesztve,
Csak reád vár.

Megjött Dorindó
Hajnali korban,
Egy kis bokorban
Leültek már.
Nyugszik Dorindó;
Igen sietett,
Sokat igetett,
Hallgat a' pár.

Kezdi Klorinda:
Pásztor! hol jártál?
Kivel sétáltál?
Engem elhagysz!
Hamis Dorindó!
Mintha nem tudnám
'S nem tapasztalnám,
Mással mulatsz.

Ne higy, Klorinda!
Mezei nymphám!
Édes báránykám!
Mert ez a' szív,
Esküszöm Panra,
A' nagy istenre,
Égre, tengerre,
Tehozzád hív.

Lator Dorindó!
Ott a' fenyősben
Vagy a' füzesben,
Nem tudom már,
Idegen társsal
Eperjet szedtél,
Vígan nevettél,
Csak tagadd bár.

Nem úgy, Klorinda!
Kivel sétáltam,
A' kit imádtam,
Nem földi kép.
Hanem istenség,
Nagyobb náladnál,
Szentebb náladnál,
De nem olly' szép.

A' szűz Diana
Vadat kergetvén,
Sokat megejtvén,
Egy kanhoz lőtt.
Aztat nyomozván,
Az erdőt járta,
Fel nem találta,
Énhozzám jött.

Ha úgy van, pásztor,
Igen követlek,
Megint szeretlek
Mint hű nymphád.
Keljünk, Dorindó!
A' nyájt elhagytam,
Sokat mulattam.
Isten hozzád!

PHYLLIS.

Phyllis nyugszik, mély álomba
A' szép Phyllis elmerült;
Ime Amor jött azomba',
Loppal oldalához ült.

Félre teszi tegzét, ivét,
Egy nyilával útat nyit
És kilopja Phyllis' szívét,
Kit sebesen el is vitt.

Serken Phyllis, észre veszi
Kárát 's Amor' nyilait,
Sí, rí, dolgát félre teszi,
Sietteti inait.

Feltalálja udvarában,
Amor szívek között jár,
Szinte kettő van markában:
Ime, úgy mond, itt a' kár.

Lator Amor! ha elvetted,
Ha megloptál engemet:
Mond meg, tolvaj! hová tetted,
És add vissza szívemet.

Sírva fakad, jajjal közli,
Nagy csepekkel könyve húll.
Amor gyengén mind letörli,
Mondván, Phylli! ne búsúlj.

Itt van szíved, elrejtettem,
Jó helyen van, el nem vész,
Több szívekkel elkevertem,
Mutass reá, tied lész.

Im' elődbe rakogatom,
Phylli! vígyázással légy;
Ki micsodás, megmutatom,
Szíved helyett mást ne végy.

Ez a' nagy szív alázatos;
Ez pedig pompára vágy;
Ez egyűgyű, akaratos;
És ez mindenkihez lágy.

Ez a' piczin válogató;
Ez udvari; ez paraszt;
Ez tudatlan, halogató,
Sok szíveket elszalaszt.

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Ez mosolygó, hízelkedő;
Ez versengő, békétlen;
Ez szemérmes; ez kérkedő;
Ez pityergő, ízetlen.

Ez tárházat, kastélyt vadász,
Tetszik néki kincses nép;
Emez becsületet horgász;
Ennek a' kell, a' ki szép.

Ez kendőzik, fürtöt visszál,
Százszor tüköréhez fut;
Ez más erkölcsében piszkál;
Emez büszke, noha rút.

Válogasd ki, ha úgy kéred,
Ezek között van szíved.
Phylli! látom, nem ismered,
Mellyik légyen a' tied.

Még egy van itt: ez a' furcsa!
Hamis, titkos, devaj szív,
Ehhez nem fér senki' kulcsa,
Se' nem igaz, se' nem hív.

Ha nem tudod, már megmondom,
Ez te szíved, emeld el;
Tartsd magadnak, semmi gondom,
Mert ez senkinek sem kell.

5 TARKA MADÁR.

Egy kis tarka madár víg kedvében
Szép gyümölcsös kertnek ment reptében.
Ha én tarka madár volnék,
Én is véled elrepülnék,
Tarka madár!

A' kis tarka madár ott akadott,
Mert két lépvesszőcske közt ragadott.
Ha én tarka madár volnék,
Soha véled nem repülnék,
Tarka madár!

A' kis tarka madárt kézre kapták,
Nem bántották, szépen ápolgatták.
Ha én tarka madár volnék,
Még is véled elrepülnék,
Tarka madár.

A' kis tarka madárt, jaj! fogságba,
Szorosan bezárták kalitkába.
Ha én tarka madár volnék,
Soha véled nem repülnék,
Tarka madár!

A' kis tarka madárt jól tartották,
Czukor falatokkal meghizlálták.
Ha én tarka madár volnék,
Még is véled elrepülnék,
Tarka madár!

A' kis tarka madárt kifosztották
Tarka tollaiból, nyársra vonták.
Ha én tarka madár volnék,
Soha véled nem repülnék,
Tarka madár!

A' SZERENCSE.

A' szerencse' változásin
Tanult elme nem indúl.
Ide 's oda rándulásin
Nem sértődik, nem mozdúl.
Csak úgy nézi csúf játékát,
Mint a' forgó karikát.

Ma hiteget, hízelkedik,
Szárnyán visel, fenn hordoz.
Holnap megint mérgeskedik,
Bosszúságot, gondot hoz.
Rád szegezi kész táborát
'S meg' felszedi sátorát.

Ma felbillent első fokra,
Ápolgat és mosolyog;
Kebelébe ragad csókra, —
Már megbánta, tébolyog.
Nálad tölti ebéd' korát,
Másutt eszik vacsorát.

Csak árulás bíztatása,
Tárházakkal ha imád.
Öröm, üröm ajánlása;
Visszarántja, a' mit ád.
Szerencsére csak úgy tekints,
Ajándéka álomkincs,

Kopasz, béna és vak jószág,
Agyarkodó, fondorló;
Felkendőzött, aggott óság,
Nyughatatlan, kóborló.
A' szerencsét jól megismérd,
'S a' mint szolgált, úgy dicsérd.

TÜNDÉR KERT.

Mély álmamból felserkentem,
A' hajnal már felpirult,
Egy virágos kertnek mentem,
A' harmattal megújult.

Láttam, miként bontogatja
Az éj setét sátorát,
Luna asszony mint oszlatja
A' csillagok' táborát.

Csodát mondok. A' virágok,
Flora' színes magzati,
Vetemények, gyümölcsök,
Pomonának rajzati,

Nyájaskodtak és tréfáltak,
Minden falat megörült,
Ugrándoztak, lejtőt jártak,
Míg a' Zephyr-szél fütyült.

A' narcissus hyacintthal,
Ruta, kapor, pipacs, mák,
Majorán a' rozmarinnal,
Bársonyvirág, violák,

Egymás' derekába kapnak,
Megforgatják társokat,
A' többinek példát adnak,
Kik kimélik talpokat.

A' gyöngyvirág alig kezdi,
Már is a' tüskébe hág.
Sebbe esvén, el is végzi;
Szánja sok virágos ág.

A' napvirág jön utána,
Fejet hajtván, előlép.
Hogy páratlan, igen bánja;
Tiszteli az egész nép.

Liliom is nagy csendesen
Hozza mosdott fiait;
Merevenen, de rendesen
Rakogatja inait.

A' rózsa még most öltözik,
Fitogatja kebelét,
Festőfűvel még kendőzik,
Csinosgatja levelét.

Fut a' szegfű, mert érkezik,
Félti tarka homlokát;
Most is arról emlékezik,
Hogy megszúrta oldalát.

Nyomában a' bokros puszpán,
Ingatja zöld ágait.
Sok színbe' jő a' tulipán;
Nézik gyenge tagjait.

Egy szép virág, a' kökörcsén,
Néha híres gyermek volt,
Elájulván, el is esvén,
A' lejtő közt majd megholt.

Eztet Venus elragadta,
Csak ő tudja, hová lett.
Talán orvosának adta;
Egyszer már feléledett.

Csengővirág van nyomában,
Kiséri a' százszorszép:
Rendes egy pár ő magában,
Flora előtt kedves kép.

Ezek, térdet fejet hajtván,
Megtisztelik párjokat;
Mosolyogva kezet adván,
Czifrán rakják lábokat.

Tüskebokor az egressel
Nagy nehezen tánczra kél;
Távul járnak két lépéssel,
Egyik a' másiktól fél.

Egyszer kétszer ölbe kapván,
Megvérezték magokat;
Az úti fű, tapogatván,
Meggyógyítá azokat.

A' kalapos gomba magán
Vezet sok pórsereget;
Forgolódik virgoncz talpán,
Hippet, hoppot emleget.

Répa, retek csingolódnak,
Tök és dinnye hason jár,
Az ugorkák forgolódnak,
Kiki mohón lejtőt vár.

Menta, Pluto' szolgálója,
Nyughatatlan rosz leány,
Mindenkinek udvarlója,
A' borsókra fittyet hány.

Nem tűrhetik; póznájokkal
Ide 's oda kergetik,
Lövöldözik zöld magokkal;
Ezt a' babok nevetik.

A' káposzták otthon hagyták
Redős nagy szoknyájokat
És fejenként elosztották
Jó fris tánczra magokat.

De keveset mulathattak,
Rút forgószél indúla,
A' többivel elszaladtak. —
Csak álom volt, — elmúla.

8 NEM MIND VIGSÁG A' VIGSÁG.

Azon senki ne építsen,
Hogy engem lát vígadni;
Mert örömet, a' hol nincsen,
Néha lehet mútatni.

Hogyha ollykor talál érni
Örömnek holmi gőze,
Okát másnak nem kell kérni;
Mert ahhoz semmi köze.

Vídám legyek vagy kedvetlen,
Senki arról nem tehet.
Indulatom szemlélhetlen,
Napvilágra nem kelhet.

Örömmnek víg ösztönét
Valamirt hogy titkolom,
Úgy bánatom' eredetét
Másoknak nem panaszlom.

Ebben 's abban volt már részem,
Míg a' szerencse hagyta.
Bút 's örömet érzett szívem;
Tudja, a' ki próbálta.

De már lelkem eztet, aztot
Okosan viselheti.
A' ki mihez hozzá szokott,
Aztot könnyen tűrheti.

AZ ERDŐ.

Magas hegyek, szelíd erdők,
Pan istennek sátora!
Hantos halmok, hives ernyők,
Dianának udvara!

Szűz nymphaknak víg utszái!
Úgy tetszik, hogy újúlok,
Dryadesek' palotái!
Ha hozzátok járúlok.

Itt a' hajnal gyengén festi
Az erdőknek tetejét;
Jön a' Flora és éleszti
A' virágok' mezejét.

Jön a' harmat. Alig várja,
Sylvanusnak völgyeit
Gyenge lábbal hogy megjárja
És elhintse gyöngyeit.

Pan megfúja trombitáját,
Echo néki válaszol;
Viszik szelek illy' postáját:
»Kelj fel, a' ki aluszol!«

Erre kiki meleg ágyát
Elfelejti, talpra kél,
Oda rugja nyoszolyáját, —
És az egész erdő él.

Támad a' nap, új sugárral
Hegyet, völgyet vídámít,
Közli magát fél világgal,
Szárnyas népben kedvet nyit.

A' madarkák megörülnek,
Ellepik az ágokat;
Hím és nőstény öszveülnek,
Énekelik álmokat.

Satyrusok Napaeáknak
Szép jó reggelt mondanak,
Hízelkednek a' nymphákнak,
Mosdó vizet hordanak.

Feji Phyllis tejes nyáját
És a' völgynek vezeti;
Tityrus is ő csordáját
Gondos kézzel kergeti.

Együtt járják a' berkeket,
Elbeszéllik károkat,
Emlegetik szerelmeket
És tegnapi tánczokat.

Siet Phoebus és szekerét
Másra bízza, ide tér;
Égen hagyja fényes székét,
Az erdőktől szállást kér.

Itt van húga személyében,
Sétálja az útakat;
Arany puzdra van kezében, —
Nyilazza a' vadakat.

Fut a' szarvas, vadkan iget,
Rókák féltik farkokat.
Sok a' hajtó, zeng a' liget,
Hull sok drága dámfalat.

Megeléglik a' mulatást
Maga Phoebus jelt adat;
Kiki keres árnyékszállást
A' leveles fák alatt.

Megpihenvén ebéd után,
Seregel a' vadász nép,
Egy szép gyöngyvirágos utszán
Új játékra öszvelép.

Itt van Daphnis, itt van Faunus,
Sok bozontos Satyrus;
Sok sípossal jő Sylvanus,
Pásztorokkal Tityrus.

Látszanak sok fris Napaeák,
Pásztorokat nézgetik;
Utánok más gyenge nymphák,
Kik magokat kelletik.

Elkeverve öszvekapnak,
Jól rángatják inokat,
Hol egymástól elszaladnak
'S magán rakják tánczokat.

A' víg nymphák elbújkálnak,
Satyrusok keresik,
A' kit bennek feltalálnak,
Tenyerekkel megszedik.

Dryadesek pásztorokkal
Himbáltatják magokat,
Szép virágos bokrétákkal
Kifizetvén azokat.

Satyrusok megverdődnek,
Tépik egymás' szakállát,
Kis szarvokkal öklelődnek,
Hogy elnyerjék a' pályát. —

Igy járják az erdő' dolgát;
Ide semmi gond nem fér.
Itt találja nyúgodalmát,
A' kit bú és bánat vér.

Isten hozzád, város, azért,
Boldog, a' ki ide tér.
Mulatságért, víg óráért
Senki vámot itt nem kér.

PÁROS ÉNEK.

Nehéz jó barátot,
Szíves igaz társot
Találni;
De tőle nehezebb
És keservesebb
Elválni.
Mert a' két szív
Ollyan kincs,
Ha egymáshoz hív,
Mellynél drágább nincs.

11 FORGÓ SZERENCSE.

Fortuna' szekerén okosan ülj;
Úgy forgasd tengelyét, hogy ki ne dülj.
Ha szépen vezetett,
Ha miben kedvezett,
Meg ne örülj.
Fortuna' szekerén okosan ülj.

Jó kedve 's kereke egyaránt jár.
Forgandó, változó. Ma kinccsel vár,
Holnap lenyomorít
És megint boldogít,
Elhigyed bár.
Jó kedve 's kereke egyaránt jár.

Érdemre nem tekint, szemtelen, vak;
Kire ma vont aranyt, holnap szűrt rak.
Tudják, kik táborát
Lakták és udvarát,
Sok nagy urak.
Érdemre nem tekint, szemtelen, vak.

Hol édes jó anyád, hol mostohád;
Dolgáról senkinek számot nem ád.
Megbecsül, megaláz,
Magasztal, legyaláz,
Bút hoz reád.
Hol édes jó anyád, hol mostohád.

A' PIPÁHOZ.

Hív társam, dohányos börbönczém!
Te tisztítod fejemet.
Szép pipám, égő kis kemenczém!
Te enyhíted mellemet.
Füstöcskéd kereng, forog, játszik
És, megvallom, vígasztal;
De alig tünik, 's már nem látszik;
Azért engem meg is csal.
Sőt nem csal, leczkét ád elmémnek;
Mert így lesz vége életemnek.

Élő ember, gondold meg:
Mint a' füst oszlik hirtelenül,
Úgy magad is, fontold meg,
Elcseppensz egykor véletlenül,

NÁDASDI' SÍRVERSE.

A' míg engedte,
Ki számba vette
Embernek esetét,
Halálát, életét,
A' nagy isten:
Forgattam karomat,
Bajvívó kardomat;
Kiszántam éltemet,
Hogy ontsam véremet
Asszonyomért.

Marsnak koczkáját,
Kétes próbáját,
Sebes pattantyúit,
Füstölgő ágyúit
Bátran néztem.
Rontottam fegyverét,
Konczoltam emberét,
Döntöttem falait,
Megvettem várait
Ellenségnek.

Nyitottam erét,
Gázoltam vérét;
Bésánczolt táborát,
Sok festett sátorát
Letapodtam.
Felkapták nevemet,
Terjesztvén hiremet
Világ' négy részein,
Bellona' mezein
Sok nemzetek.

Most immár nyugszom,
Békén aluszom.
Hallod e, bújdosó,
Te jámbor utazó!
Állj meg, ki vagy?
Nem szerzek háborút,
Hozz lauruskoszorút.
Becsüld meg tetemit,
Nádasdi fekszik itt.
Elballaghatsz.

CUPIDO.

Paraszt.

Ki légyen Cupido, eddig nem tudhattam,
Noha ő felőle már sokat hallottam.
Kárhozzák, dicsérik. Ki nagy ember lehet,
Széles e' világon mert nagy csodákat tett.

Költő.

Ne mond nagy embernek; gyermek, picziny falat,
Nincs nálánál latrabb a' kerek ég alatt.
Szárnyas, íves, fáklyás, mind a' két szemén vak,
Ruhátlan, bújdosó; káros tüzeket rak.

Paraszt.

Ha illy', rosz anyja volt, mostohán nevelte,
A' tüzet kezéből hogy el nem emelte.
Nem gyermeknek való a' fegyver és a' tűz;
'S minthogy ruhátlan' jár, ritka dolog, ha szűz.

Költő.

A' míg a' ficzkónak szárnyát ki nem tépik,
Sokfelé elrepdez, mindenütt belépik;
Fecskefészkeket rak, aprósodik a' ház.
A' patvar irtsa ki! egy szó annyi, mint száz.

A' REMETE.

A' kemény kősziklák'
Kietlen kebelében,
Járatlan barlangok'
Elrejtett mély öblében,
A' vadon erdők közt
Találtam kedvemet,
És lelkem kihültig
Itt töltöm éltemet.

A' büszke színvilág
Sétáljon fris bársonyban,
Egy kevés ronggyal is
Beérem én azonban,
Ma holnap a' kigyók
Felbontják testemet,
Az apró férgecskék
Elosztják bélemet.

Tobzódó torkosok'
Felkészült jó lakási,
A' borral töltöző
Iszákok' tombolási
Nem kisztik torkomat;
Énnálam édes íz
Egy marok fűgyökér,
Egy ital forrásvíz.

Ha búba merülök,
Ha szívem kezd lankadni;
Ébreszt a' forgó ég,
Vígasztalást tud adni.
Éjjel a' csillagok
Vídítják szívemet,
A' hajnal felderül,
Meghozza kedvemet.

Ha test, vér megindúl,
Háborgat rút ostrommal,
Böjttel sanyargatom,
Megtöröm ostorommal,
Tüskébe keverem
Árúló testemet;
Így oltván tüzeit,
Megmentem lelkemet.

Eltelvén napjaim,
Nem félek a' haláltól,
Elválok örömest
Ez árnyék rosz világtól;
Ohajtva járúlok
Tehozzád, istenem!
Jutalmam, örököm,
Kincsem és mindenem.

A' lelkem öltözik,
Reménylem, fényességbe;
A' csontom itt hever,
Míg társul mégyen égbe.
Egy buzgó gondolat
Engem itt temete.
Ha kérded, ki valék,
Egy szegény remete.

SZENT ISTVÁN KIRÁLYHOZ.

Dicső István, nagy királyunk!
Téged ég 's föld magasztal;
Téged tisztel kis országunk,
Első szent urának vall.

Tőled vette fényességét,
Méltóságát, érdemét,
Koronája' ékességét,
Hitét, kincsét, mindenét.

Elbújdostál, megkerestünk; —
Áldott légyen a' szent ég! —
Országunkba bévezettünk;
Szívünk örömében ég.

Drága kincsünk! feltaláltunk;
Magyarország, vígadozz!
Itt van, kit ohajtva vártunk,
Ezer áldásokat hoz.

Ime a' te reménységed!
Inségedben ide nézz,
Isten után erősséged!
Megoltalmaz ez a' kéz.

Megvígasztal mindnyájunkat,
Hatalmunkban vastagít,
Megtágítja országunkat,
Végig megtart, boldogít.

Budán nyugszik. Buda' vára!
E' szentséget megbecsüld.
Atyja után nem sokára,
Biztat az ég, Imrét küld.

István mellett itt lesz fia,
Megtestesült angyalunk.
Megszerzi azt két Mária,
Égi 's földi asszonyunk.

17 JÉZUSHOZ.

Jézus, szívem' szép szerelme!
Az én lelkem' gerjedelme
Buzgón szeret tégedet.
Nem azért, hogy üdvözüljön,
Tűzre, kínra ne kerüljön;
Másként szeret tégedet.

Ingyen, uram! te szerettél,
Teremtettél, megszenteltél,
Megváltottál engemet:
Úgy, én szívem' szép szerelme!
Az én lelkem' gerjedelme
Ingyen szeret tégedet.

Ebben a' hív szeretetben,
Holtigvaló tiszteletben
Vígan ontom véremet;
Vígan néked, én istenem!
Drága kincsem és mindenem!
Feláldozom éltemet.

A' FESZÜLETHEZ.

Szűzek, ifjak! sírjatok,
Mélyen szomorkodjatok;
Keseregjen minden szív,
A' ki Jézusához hív.

Nincsen abban irgalom,
Hozzád buzgó fájdalom,
A' ki téged meg nem szán,
Oh Jézus! a' keresztfán.

Gyenge testén sebeit,
Vérrel buzgó kékeit
A' ki látja és nem sír,
Élő hittel az nem bír.

A' kősziklák repednek,
Nap és hold setétednek,
Minden állat megindúl;
Csak a' bűnös nem búsúl!

Szálj szívedbe; sirasd meg
Bűneidet; gondold meg,
Hogy az isten' fia volt,
A' ki érted így megholt!

19 PÁSZTORVERSENGÉS.

Minap egy kis kanász más juhászgyermekkel
Öszve kezde veszni pásztori versekkel.
Koridon feltette két mázsás ártányát,
Tityrus kecskéjét 's legjobbik bárányát.

K o r i d o n.

Tityre! ha tetszik, a' hegyek' aljában,
A' kiterjedt bikkfák' ernyős sátorában,
Legelő helyére bocsátván nyájunkat,
Pásztori versekkel mulassuk magunkat.
Mese azért, juhász! ha meg tudsz felelni,
Ez a' kövér ártány nálad fog telelni.
Jó makkon hizlaltam Bakony' erdejében,
Most vagyon kellemes legjobb idejében.
Mese, mese, mi az? széles e' világon
Neve írva vagyon gazdag termett ágon;
Redős és bokrétás, búbos és kalapos,
Néha alól, néha pedig felől lapos.

T i t y r u s.

Mese, mese, mi az? ha kulcsát találod,
Igért bárányommal zsíros lészen tálod:

Piros, poskos, kövér, még csak picziny falat,
Nincs hozzá hasonló a' kerek ég alatt.

K o r i d o n.

Mese, mese, mi az? nincsen az erdőben,
Fel nem találtatik a' tágas mezőben.
Nem fér a' pajtába, nem fér a' pinczébe;
De szép könnyen befér egy hajszál' végébe.

T i t y r u s.

Mese, mellyik madár repdes szárnya nélkül?
És mellyik eszi meg aztat szája nélkül?
Ha előtalálod, tied lesz kobakom,
Ónnal jól megrakott légrádi bicsakom.

K o r i d o n.

Mese, mese, mi az? jár kél lába nélkül;
Mese, mese, mi az? megáll talpa nélkül.
Ha előtalálod, vidd el furuglyámat,
És ha jobban tetszik, újdon új dudámat.
A' dudát Pan adta nekem víg kedvében,
Nincs hozzá hasonló kilencz vármegyében.
A' furuglyát pedig adá — mi a' neve?
A' ki egy nagy túrót ebédre megeve.

T i t y r u s.

A' bicsakról szólván, Mopsus a' Betának
Adá, mondván, tartsad szívem' zálogának.
A' bolond megbánta; Beta észre vette,
Panaszos bicsakját elejbe vetette.
Egyiknek sem kellett, azért felemeltem,

'S minthogy mind a' kettőt öszvebékéltettem,
Reménykedve kértek, hogy tartsam magamnak,
Tartom attól fogva kedves bicsakomnak.
Hallod e? te pásztor! az ebek ugatnak,
Talám a' farkasok juhokat szaggatnak.
Tegnap is a' Tasi egy nagyot kergetett,
Szegény, a' farkassal egy verembe esett.

K o r i d o n.

Keljünk, a' kanok is már kerékbe vették
Az aprókat; minap csak alig methették.
Magokat nem féltem, gyakran viaskodnak,
Mi tagadás benne? több farkasbőrt adnak.

UGYANAZ.

Thyrsis, Menalkas, Mopsus.

Egy mohos kőszíklán két kecskés leüle,
Beljebb a' sűrűben más pásztor fütyüle.
Hallják és nézgélik, végre megismérik;
Jőne ki 's közelebb, mind a' ketten kérik.
Kijött, Menalkas volt, igen híres sipos,
Tiszta pásztorgyermek, kondor hajú, fitos.
Megszóllítja Thyrsis.

Thyrsis.

Ne vond meg magadat;
Hadd halljuk, jó pásztor! kedves szép szavadat.
Minap, a' vár' alján legelvén, vájkáltam,
Reménységem' kivül egy kupát találtam.
A' Merisnek szántam; de már, úgy fogadom,
Mond el énekedet, csak tenéked adom.

Menalkas.

Kezdem: szép a' tavasz, a' tavaszt szeretem;
A' hol kedvem tartja, ágyamat vethetem.
Kibújik a' földből Vesta' kis cselédje,
Utánok az eperj, a' nymphák' ebédje.

Öltözik az erdő; virágokon járok,
A' zöld mezőségnek bársonyán sétálok.
A' kies szellőcskék gyengén lengedeznek,
A' tiszta patakok nyersen csergedeznek.
Gyöngyöt fal a' nyájam, hízik, szaporodik;
Vígan vagyok magam, szívem nem aggódik.
Merre járok, kelek, madarkák repdeznek,
Fölöttem, előttem énekkel kedveznek.

Thyrsis.

Mint az eresztett méz, olly édes éneked;
Azért a' szép kupát méltán elveheted.
Nem rosz az ajándék, ha jól megvizsgálod,
A' szép tavaszt itt is íme feltalálod.
Bokrosodik az ág, hant, liget változik,
Sok nemes virággal hegy, völgy illatozik.
Játszik, hever a' nyáj és egymást nézgéli,
Pásztor és ebek közt napját bátran éli.
A' kecskésgyermekek karikát futtatnak,
Sokféle játékkal magok közt mulatnak.
Még több szép van rajta; feltalálod, vendég!
Kedves énekedért íme az ajándék.

Mopsus.

Hadd, nyissam már én is torkomat és számat,
Nem kérek érette sem kupát, sem vámat.
Szépen bőg a' tehén, mikor borját híja,
Mekeg a' víg kecske, mikor anyját szíja.

T h y r s i s.

Fald beljebb sípodat, ha nem tudsz szebbeket!
Paraszt Koridontól tanultad ezeket.
Tiszta Heliconnak Hippocrene vize
Ismeretlen nálad, vagy nem tetszik íze.

M o p s u s.

Mikor ezt hallották a' nymphák, nevettek,
Koszorút, bokrétát utánam vetettek;
A' fába metszették szép emlékezetre,
Valamit, nem tom mit, mondtak végezetre.

T h y r s i s.

Azt, hogy mocskos versed, dísztelen magába',
Nem illik a' Musák' kényes udvarába.

M o p s u s.

Illyen leányvárban Mopsus még nem lakott;
A' kinek nem tetszik, fejje meg a' bakot.

T h y r s i s.

Többnek szóll a' levél: több fűzfa verseket
Látunk imitt amott; ki tűrné ezeket?
Rövid beszédemnek ez légyen sommája:
Letörött alattok Pindus' lajtorjája.
A' többit, úgy tetszik, már hozzá tudhatod,
Ha reájok találsz, fülökbe súghatod.
Hasad a' dél; menjünk, kiki ő dolgára.
Mopse! békéljünk meg szépen utóljára.

A' KESERGŐ PÁSZTOROK.

Meris, Mopsus, Menalkas.

Meris.

Pásztor, kinek fonod szirmos ostorodat?
Vedd elő telekes téli bocskorodat.
Más szelek fújnak most; lemosták nevünket,
Feltúrták, elhányták kevés mindenünket.
Sem nyájunk, sem erdőnk, a' hol legeltessünk,
Nincs kunyhónk, hajlékunk, a' hol telelhessünk.
Eltiltotta a' Pan; Pan kivetkeztetett,
A' vak szerencsének bal szárnyára vetett.

Mopsus.

Hallottam, nem hittem; valljon, ki hihette,
A' ki reménységét váltig le nem tette?
Szaporodik csodám, szaporodik gondom;
Nem tudom, véttek e, nem e, ha kimondom?
Pan' haragja, vége fogyta életemnek.

Meris.

Lézzegünk, bújdosunk, sem szelünk, sem partunk;
Azt sem tudjuk, mihez, azt sem, merre tartsunk.

Illy keserves ügyünk bár özönt fakasszon,
Bár tengert árasszon, nincsen benne haszon!

M o p s u s.

Már azt is elhiszem: szántó vizen arat,
Bárány farkast kerget, a' nyúl ver agarat;
A' tél rózsákat hoz, a' nyár kemény jeget,
A' mord éjszaki szél izzasztó meleget.
Métely juhnak, dér virágnak,
Horog halnak, tőr madárnak,
Darázs méhnek, aszály rétnek,
Pan' haragja, vége fogyta életemnek.

M e r i s.

Pásztorok' esetin sírtak kis virágok,
Búsultak, fonyadtak szép zöldellő ágok;
Egymásra borúlván sírtak a' Napaeák,
Fákkal élő haló Dryades szűz nymphák;
Magas sugár fáknak lecsüggött tetejek,
'S mint tőlök kitelett, szomorkodott fejek;
Nevezetes vizek fenékig apadtak,
Erdő, mező, berek, fű, fa elhervadtak.

M o p s u s.

Daphnis megint kővé válnék, ha most élne;
Élő pásztorokkal ő meg nem cserél
Sebesednék szíve erdők' pusztúlásin,
Legelő hegyeknek szörnyű változásin.
Pan' haragja, vége fogyta életemnek.

M e r i s.

Pan alatt, úgy hallik, nem szolgált az idő;
Gyümölcstelen, meddő vala az esztendő.
A' gazdák is vallják: vékonyan maradtak,
Többet vetettek be, hogysem learattak.

M o p s u s.

A' Pan' botja alatta a' nyáj húllott, veszett,
Roszul birta magát, egyvelesleg esett,
Sok eltévelyedett; oh, beh keserves kár!
Oh, beh gonosz idők! de nincs haszna immár.
A' hegyek' szentségi tőlünk elköltöztek,
Szomorú arczával végső búcsút vettek;
Elkölt hírek, nevek, fényes becsületek,
Számokra elrendelt régi tiszteletek.
Pan' haragja, vége fogyta életemnek.

M e n a l k a s.

Tarka hírrel jöttem: a' Pant eltemették,
Az új Pant víg szóval székébe ültették.
Kulcsos városokban már fennyen hírlelik,
A' folyó posták is pofásan kürtölik.
Fele neve Pius — felét elragadta,
Ki nagy szél fújt akkor, fülem nem hallhatta.
Pannak termett, mondják; égig magasztalják,
Hogy onnan adatott, mindnyájan azt vallják.
Okos, igaz, bátor, nyája' megőrzője,
Ellenkezőinek erős ellenzője.
Farkas gyapjat nem rug ő pálczája alatt;

Ment lészen mellette öreg 's apró falat.
Nyáját és pásztorit előkeresteti,
Tátva hagyott aklát megint betéteti;
Tágas legelő-helyt ád a' juhászoknak,
Jusát, igazságát megszerzi azoknak.
Feltámad meginten a' pásztorok' napja,
Ama' dicső névnek elborult csillagja.
Fogyott seregének kiterül zászlója,
Napkelettől nyugtig forog lobogója.

M o p s u s.

Érzi már az erdő, kifakad zöldsége,
Felvont sátorinak színlik ékessége;
Futnak a' patakok, csörögnek, vídúlnak,
Hegy, völgy, sziget, liget szépen megújúlnak.
Tiinfű juhnak, nap virágnak,
Fris víz halnak, társ madárnak,
Fűkert méhnek, eső rétnek,
A' kegyes és jó Pan élte életemnek.

M e r i s.

Éljen, vígasztaljon a' Pan mindnyájunkat,
Gyüjtse, szaporítsa eloszlott nyájunkat!

M o p s u s.

Én már hitten hiszem, megváltja sorsomat;
Azért végig fonom szirmos ostoromat.

TÉLI ÉJSZAKÁK.

ELBESZÉLÉSEK.

I.

Olaszországban Ferrara' városában udvart tartott Normandus, azon tartománynak herczege. Két jóra való fia volt. Az öregbiknek neve Mauritius, a' másiknak Paulus Cassius. Egyik is, másik is a' fegyverforgatásban nagyon előmentek és messze elhíresedtek. Ez a' két egytestvér igen szerette egymást, semmi viszontagság, semmi bal történet fel nem háboríthatta egyikét a' másika ellen, azon egy szívvel, egy akarattal valának, mintha a' két testet csak egy lélek bírta volna. A' herczegasszony körül sok nemes udvarló kisasszony tartózkodott. A' többi között egy Angelica nevü, melly is megfelelt nevének, mert angyali hatalmas szépség volt és sok szemeket vert. Elsőbben is megtetszett Mauritiusnak és viszont kivallott nagy hajlandossággal volt hozzá Angelica, mindazonáltal ez a' köztök való alku titok volt az udvar előtt.

Az öreg herczeg, Normandus, nem tudván fia' dolgát, hasonlóképen utána járt, nehezen bánt szivével miatta. Hol az irigybánat háborgatta, és nem

tudta, ki ellen; hol másképen nyughatatlankodott. Nem türvén kinját, előhivatá egy forgott meghitt belső tanácsosát, Vincentiust, kinyilatkoztatá szándékát Angelica iránt és bajos nyavalyáját miatta, arra kéri vala, hogy legyen foganatos eszköze, közbenjárója ebben a' dologban, titkon, okosan forgolódjék, édesítse szivét kivánságához. Biztassa tárházas ajándékokkal, ha ez nem elég, méltóságos állapottal, ha ez sem elég, jövendőbeli házasággal, következendőképen herczegi titulussal. Ha, úgy mond, ezen ügyemnek emberséged által jó végét érem és látom, atyámfia, jó urad leszek és minden reménységeden felül megjutalmazom fáradságodat. Erre Vincentius hűségét, minden erejét és kitelhető mesterségét ezer fogadásokkal ajánlotta, arról intvén az öreg urat, hogy időtől várna és, ha közben közben nehéz válaszok érkeznének, meg ne ijedne. Ezzel fejet hajtván, elbúcsúza urától.

Kevés idő mulva meg lesvén magános létét Angelicának, költséges inneplőbe öltözvén, belopta magát szobájába, sok himes udvari beszéddel tartogatta és gyakorta valami kis mosolygásra is fakasztotta. Szellőztető gyenge ruhában vala a' szűz és hajadonon, egy pár olasz bokréta rengett a' fürtök közt. Tetétől fogva talpig megjárta szemével Vinczét és egyszersmind annyi tüzet rakott maga szive alá, hogy mind a' két pofáján kinézne és reszketne

miatta. Igylétében vagy elfelejtvén, vagy kész akartva félretakarván ura' ügyét, maga számára kezde kaszálni. Addig 's meg addig és mind közelebb példázott lángoló szerelmével, a' míg Angelica észrevette rejtett horgát, álnok fogásit, ostoba merészkedését és fertelmes szándékát. Akkor felhevülvén, haragos szemmel, kemény szókkal kezdé feddeni és, hogy mingyárt vég búcsút venne tőle, megparancsolá.

Színét változtatván, morgolódván, visszapironkodék Vincze úr és más ártalmas csapásokra vetemedék. Hogy azért bosszúját Angelicán kitölthesse és uránál becsületét fentarthassa, azt hordotta Normandus' fülébe hazugul, hogy a' reábizott követségben híven eljárt volna, lágyult is már a' kegyes, de melegen reá, asszonyi finnyaságtól viseltetvén, neki keményedett és már kőnél kővebb.

Eleibe raktam, úgymond, a' jövendőbeli szép tartást, a' drága kincseket, biztattam azzal, hogy herczegséged megúnt társán kész ki adni, csak kogy Angelicát helyébe ültesse, herczegasszonnyá tehesse és mellette lehessen holtig. Erre az vala a' felelet: meggondolom magamat. Viszkettettem azután kedvét azzal, venné méltó gondba kinyilt szerencséjét, minthogy ezen úttal magát és egész rokonságát boldoggá teheti. Itt megrázta magát és kerék válaszul azt felelé: kiki koholja maga szerencséjét,

az én szerencsémre leszen másnak gondja. Erreképest, ha az egész világnak kincsét tornyosan tetézve előmbe rakná az úr és minden boldogságával megkörnyékezne, még sem bírná arra szívemet, a' mit tőlem kíván, gyomromból útálom azt a' vén — — —

Minthogy ezt képtelen bosszúságnak tartottam, többre nem igyekeztem. Felséges uram! az juta eszembe, a' mihez szép szóval nem férhetünk, annak fenyegetéssel és erőn erővel tegyük szerét. Igy intéztem el a' dolgot. Egy hozzám hallgató, jól termett fiatal szolgarabom vagyon, őtet bocsátom levéllel Angelicához. Az irásban pedig nem lészen egyéb, hanem mint ha a' rabkövet maga ügyét forgatna es régen felgyuladt szerelmével megkinálná a' kisasszonyt, és hogy előbb helyből nem mozdúlna, a' mig vigasztalást tőle nem venne. Én pedig tüstént nyomában leszek és, mintha valami fertelmességen rajta kaptam volna őket, nagy mérgesen rabomra ütök és agyonlövöm; lármázok az udvarban, elragadom a' levelet, beadom herczegségednek, bevádolom Angelicát. Herczegséged törvényt tartasson reá és itélje halálra, kétségkivül az akaratos kisasszony megdöbben reá, lábaihoz fog borúlni hatalmas urának, hogy életét megmenthesse, és mindenre reá fog állani kész jó szivvel.

Normandus ezeket hallván és mint a' tiszta igazságot benyelvén, jó darabig gázolt zavaros gon-

dolatiban, azután mint a' bolond szeretettől megszédült és vakult egy ember, szélső végére nem tekintvén a' veszedelemnek, helybenhagyá Vinczének gonosz fogásit, biztatta, bátorította, izgatta, hogy mennél előbb végbe menjen az elintézett gyilkosság. Értésére legyen itt annak, a' ki ezeket olvassa, hogy se' az öreg úr nem tudta Mauritius' szive' járását Angelicához, se' Mauritius atyjának és Vinczének törekedésit, se' Angelica Normandusnak hajlandó kedvét hozzá.

Azonban semmit sem mulatott el Vincze úr, előhivatá a' fiatal rabot, kezébe adá az áruló levelet és megparancsolá, hogy mitévő légyen. A' legény bátran eljára dolgában, igyenesen beméne Angelicához. A' jámbor szűz, látván Vincze' emberét, elrémült, a' szolga térden nyújtja vala a' levelet. Angelica szemére hányja vala mind maga' mind urának szemtelenségét. Még fel sem szakasztá a' levelet, már is ott termett Vincze 's egynehány szitkokra fakadván, egy pár golyóbisot lőtt fejébe rabjának, ki mingyárt arczul esett Angelica' lábaihoz. Közös lévén a' dologban a' herczeg, mihelyest a' lövést hallá, oda sietett a' fő urakkal, kik udvarlásán valának, halva találák a' rabot, elolvasák a' levelet, helybenhagyák Vincze' cselekedetét. Bűnösnek vallák Angelicát a' legénnyel való czimborázása miatt, elnémúla Angelica, a' sok kérdésre egy szót

sem tudott felelni; elviteték azért és bezáraták egy toronyba a' palotának végén.

Elterjedvén híre ennek a' mocskos történetnek, értésekre lett Covazzo nevü helységben Angelica' atyafiainak. Ketten közülök, kitámadván mellette, Ferrarába siettek a' herczeg eleibe, térdre esvén, azon kérik vala, fogná pártját szerelmes húgoknak, kinek eddig való jámborságát fontos próbákkal tudják és mostani ártatlanságáról sem kételkednek. Minthogy pedig az embertelen Vincze fegyveresen ment oda, a' hol nem volt szükség reá, okvetetlenül ő a' mozdítója, feje, mestere ennek a' szomorú esetnek, nem más. Engedje meg azért herczegsége, hogy Vincentiussal halálos bajt víjanak, a' dolognak kimenetele megmutatja, ki mellett legyen az igazság. Nemes eleink így szakasztották végét az efféle pörnek. Ezt kérjük, várjuk is úgy mint nemes személyek herczegségedtől, mutasson helyt, szabjon időt megharczolásunkra.

Ezeket értvén Normandus, megcsökkent elméjében és nem tudta, mitévő légyen. Azonban így okoskodván magában: ha elvész Vincze, nem lészen bizonysága latorságomnak, minthogy kivüle senki sem tudja szándékimat; ha Vincze él és elvesznek az atyafiak, nem lesznek árulóim, az' okra nézve reá állott. Mingyárt azért tudtára adaték a' dolog Vinczének, ki is valamennyire bízván karja' erejé-

ben és fegyvere' élében, nagy gőggel előálla, és sok fő uraknak jelenlétében azt mondá: Tagadhatatlan igazság, hogy a' lator rabot és latrabb Angelicát tettében rajta kaptam; kész vagyok azért nyolcz nap múlva hajnaltól fogva setét estig ezen igazságért megharczolni akárkivel.

Meglévén már a' kötött alku köztök, kiki fegyveréhez látott, hogy legjobban a' viadalra készüljön. Mauritius herczeg, a' ki tisztelte és becsülettel szerette Angelicát, sajnosan fájdalta, hogy így keverik hírét, nevét; erreképest alattomban ő is fegyverkezett és meg akart jelenni védelmére. Vincze látván, hogy közelít az elidőzött nap és több vitézekkel leend dolga, meggondolá magát és mást végeze. Elméne Paulus Cassiushoz, az ifjabb herczeghez, arról panaszolkodván, hogy megcsökkent erejében és nem felelhetne meg igéretének, nagyon kéri vala, hogy magára vallalná a' verekedést, mindazonáltal titkon, és hogy legbátorságosabb volna, ha ugyan Vincze' szobájában öltöznék az ő elkészült fegyverébe.

A' fiatal herczeg nagyon megörült ennek az alkalmatosságnak, mellyben erejét, bátorságát, tanult és gyakorlott mesterségét megmutathatja. Vígan kezet ada Vinczének arra, hogy képét fogja viselni, és reményli, hogy győzedelmesen. Azonban tágas szép helyt választottak a' bajnokoknak, aljját meg-

hintették vernyeges fövénnyel, megkeritették festett támaszokkal, két nyilást hagyván két oldalán. A' herczegnek különös állást épitettek és jobbra, balra mást az udvarhoz tartozandó fő méltóságoknak. A' herczegasszony színnépével az oda szolgáló folyosót foglalta el, Angelicát magához vévén és biztatván jó szerencsével; alul számtalan sok nép csoportozott öszve, hogy a' vitézkedést látná.

Készen lévén minden, elérkezett a' herold (azaz bajnokmester) 8 zászlóval, 12 trombitással, 6 harczoló kópiával, mellyek az udvari inasok' kezekben valának, hogy, ha a' szükség úgy kivánná, a' harczolóknak nyujtanák. Megjelent a' herczeg is. Megyszínü virágokra metélt tar bársony hosszú köntösben, fekete tábattal boritott csapka forma kalap volt fején, keskeny karimával, egy kis bokréta ékesítette, mellynek foglalója két öreg gyémántból állott. Belső öltözete vont ezüst volt. Mihelyt fellépett állására, jel adatott, harsogtak a' trombiták, és egyszersmind előszágulda Paulus Cassius Vincze' képében. Olly vídám nyerseség és bajnoki bátorság nézett ki belőle, hogy Mars hadi istenben nem kivánhatnál többet. Tetétől fogva talpig aczélban vala, mellyet itt amott ezüst virágokkal megfuttatott, a' kard' szíját drága kövekkel megrakta. Jól megkeményített sisakján fejér feketével egyveledett tollazat ingott. Vércseszínű haragos mén volt alatta, könnyű kazulnyereg

rajta. Általtördelt és bevert arany majczokkal gazdag szerszáma mintegy játszott a' ragyogó nappal. Illy készületben egyszer kétszer megjarta a' vetekedő helynek piaczát, azután rendelt helyén megállapodván, fejet hajtott és kópiája' lebocsátásával megtisztelte a' herczeget és az egész udvart. Erre másodszor megszóllamlott a' trombita.

Azonnal előléptetett a' két vitéz, Angelicának atyafiai, két szerecsen lovon, szépen pallérozott vas derék és karvas volt rajtok, hasonló tollas sisak fejeken, a' lóra való ékes szerszám arannyal és zöld, sodrott selyemmel egybeszőtt munka vala, mellynek fürtjei szépen rengettek mind homlokán, mind szügyén és mellén a' lovaknak. Szemközt lévén a' vitézek, jel adatott a' viadalra. Akkor nagy sebesen egymásra rugaszkodtak, olly' hatalmas öklelésekkel, hogy hangja a' szomszéd falakról megtérne és a' csomós somfa kópiák egy 's más részről darabokra törnének. Mihezképest kardot rántván, más viadalt kezdettek. Minthogy pedig vasnak a' vason nem volt foganatja, jó darabig forgatták egymást kemény csapásokkal, a' míg Cassius a' mellvasnak köldöke alá férne és halálosan megsebesítené ellenségét, a' ki mingyárt fő meredek lehulla lováról és arczul elterült. Erre mingyárt hallatott a' trombiták' rivadása és látszatott az arra való zászlóknak forgatása. Cassius egyet kettőtt ugratván lovával, új kópiát

hintették vernyeges fövénnyel, megkeritették festett támaszokkal, két nyilást hagyván két oldalán. A' herczegnek különös állást épitettek és jobbra, balra mást az udvarhoz tartozandó fő méltóságoknak. A' herczegasszony színnépével az oda szolgáló folyosót foglalta el, Angelicát magához vévén és biztatván jó szerencsével; alul számtalan sok nép csoportozott öszve, hogy a' vitézkedést látná.

Készen lévén minden, elérkezett a' herold (azaz bajnokmester) 8 zászlóval, 12 trombitással, 6 harczoló kópiával, mellyek az udvari inasok' kezekben valának, hogy, ha a' szükség úgy kivánná, a' harczolóknak nyujtanák. Megjelent a' herczeg is. Megyszínü virágokra metélt tar bársony hosszú köntösben, fekete tábattal boritott csapka forma kalap volt fején, keskeny karimával, egy kis bokréta ékesítette, mellynek foglalója két öreg gyémántból állott. Belső öltözete vont ezüst volt. Mihelyt fellépett állására, jel adatott, harsogtak a' trombiták, és egyszersmind előszágulda Paulus Cassius Vincze' képében. Olly vídám nyerseség és bajnoki bátorság nézett ki belőle, hogy Mars hadi istenben nem kivánhatnál többet. Tetétől fogva talpig aczélban vala, mellyet itt amott ezüst virágokkal megfuttatott, a' kard' szíját drága kövekkel megrakta. Jól megkeményített sisakján fejér feketével egyveledett tollazat ingott. Vércseszínü haragos mén volt alatta, könnyü kazulnyereg

rajta. Általtördelt és bevert arany majczokkal gazdag szerszáma mintegy játszott a' ragyogó nappal. Illy készületben egyszer kétszer megjarta a' vetekedő helynek piaczát, azután rendelt helyén megállapodván, fejet hajtott és kópiája' lebocsátásával megtisztelte a' herczeget és az egész udvart. Erre másodszor megszóllamlott a' trombita.

Azonnal előléptetett a' két vitéz, Angelicának atyafiai, két szerecsen lovon, szépen pallérozott vas derék és karvas volt rajtok, hasonló tollas sisak fejeken, a' lóra való ékes szerszám arannyal és zöld, sodrott selyemmel egybeszőtt munka vala, mellynek fürtjei szépen rengettek mind homlokán, mind szügyén és mellén a' lovaknak. Szemközt lévén a' vitézek, jel adatott a' viadalra. Akkor nagy sebesen egymásra rugaszkodtak, olly' hatalmas öklelésekkel, hogy hangja a' szomszéd falakról megtérne és a' csomós somfa kópiák egy 's más részről darabokra törnének. Mihezképest kardot rántván, más viadalt kezdettek. Minthogy pedig vasnak a' vason nem volt foganatja, jó darabig forgatták egymást kemény csapásokkal, a' míg Cassius a' mellvasnak köldöke alá férne és halálosan megsebesítené ellenségét, a' ki mingyárt fő meredek lehulla lováról és arczul elterült. Erre mingyárt hallatott a' trombiták' rivadása és látszatott az arra való zászlóknak forgatása. Cassius egyet kettőtt ugratván lovával, új kópiát

vévén markába, csendesen várta második küzködő társát.

Nem is késett, két ugrásra ott vala, de szerencsétlenül járt, igyenetlen erővel kapott Cassiusba, megsikámlott a' pallérozott aczélon kópiája, Cassius pedig igyenesen úgy akasztotta melléhez, hogy első ökleléssel kivetette nyergéből, ki is hanyat esvén, a' míg lábára kapott, addig mint a' sebes gyík rajta volt Cassius pallosával és markolatig testébe verte, ott hagyván vérében, megint lovára ült, körültekingetvén, kivel kellene tovább megvíni.

Szinte akkor érkezett egy isméretlen vitéz fejedelmi készülettel és szörnyű méltósággal. Senki sem gondolta volna sem atyja, sem öccse Cassius, sem Angelica, kinek védelmére jött, hogy Mauritius légyen. Aliglan lépett a' kerékbe, megrázván ébenfából hornyolt kópiáját, ellenségére akart ütni, de a' herold nem engedé meg addig, a' míg a' holt testeket el nem emelnék és vérrel festett részeit az udvarnak tiszta fövénnyel meg nem hintenék. Addiglan azért, a' mint engedte játékos nyughatatlan paripája, helyben maradott.

Nem győzte az udvar dicsérni persiai jól termett lovát, annak magosan költ nyakát, száraz fejét, széles mellét, vékony lábát, kis körmét. Csodálták mások a' válogatott szerszámot rajta. Tengerszínű

vont arany csáprággal kengyelig meg volt terítve, skófiomos sűrű rojtok minden szélen. Homlokán, mellén terepes rubintos rózsák tizenkét rétű zománczos csengő boncsok, nyakán minden szíjazatja veres bársonnyal bélelve belül, kivül rakva különbféle drága kövekkel, mellyek, megütközvén a' nappal, mindenfelé szikrát hánytak.

Maga talpig arannyal borított pánczélba öltözött, bal karján gyémántos perecz volt. Sisakján 's lova' fején tornyosan költ köröskörül lehajló igen ritka tollazat látszott, tetején pedig egy pár hajfürt, Angelicának ajándéka. Jobbik válláról bal oldala felé fegyvertartó széles kék bársony heveder függött, gyenge hímvárrással és napkeleti gyöngyökkel kiékesítve. Illy' készülettel minden embernek szemét és szivét magához vonzotta.

Elkészült azonban a' hely. A' herold jelt adott a' trombitásoknak és vitézeknek; azok' lármázása alatt a' bajnokok villámsebességgel egymásra rohantak, kiki nyerge' kápájához szegezvén kópiáját, arányzóba vette ellenségét és azon igyekezett, hogy székéből kiejthesse, de a' vigyázó vitézek arra tanított lovoknak félreugrásával el tudták kerülni. Nem is mindenkor, mert hatalmas öklelésekkel úgy megrázták egymást, hogy aliglan tarthatták magokat nyergekben. Horpadni kezdett a' vas derék testeken és a' sisak fejeken, a' szigonyos kópiák

pedig töredezni. Elveté azért mind a' kettő és oldalfegyverhez nyúla, sok erős és haszontalan csapások után kerék futtatásra csalta Mauritius Cassiust, holott észrevette Mauritius, hogy Cassius' gallérjának csatolatja megbomolván elvált egymástól, arra felé ment azért éles tőrével és karjának minden erejével általverte gégéjét Cassiusnak, ki is mingyárt lankadni kezde erejében, hullott kezéből fegyvere, maga lassankint ledüle lováról, nagy víg kiáltás támada mingyárt a' nép között. A' lobogók, a' trombitások nevelték a' vígságot. A' herczegasszony örvendetes kedvmutatással vigasztalta Angelicát, kinek élete, bátorsága, becsületének fenmaradása megbizonyíttatott. Angelica borító fátyolát letévén, megköszönte a' herczegasszonynak és a' többinek szivességét és kiváltképen emberségét a' győzedelmes vitéznek, kit megismére haja' fürtjeiről, de elhallgatá nevét.

Mauritius azonban leszálla lováról, kezdé sisakját bontogatni ellenségének, hogy fejét venné és Angelicának ajándékul bemutatná. De íme az utálatos Vincze' helyében maga tulajdon szerelmes szép öccsét, Cassiust, találá halva. Ezen rettenetes elijedésében és vigasztalhatatlan keservében ott hagyá mingyárt testvérét, lovára üle és, senkitől sem búcsúzván, azon ismeretlen' képében sebes nyargalással kiméne a' városból és egész tartományból 15

mért földnyire. Egy sűrű vadon erdőre akada, beméne, leszálla lováról, egy terepély fának törsökéhez düle. Illy' magános létében kiönté árját bánatjának, ezernyi ezer panaszokkal búsítván az egeket, forró siralmi közt ütögetvén mellét, átkozza vala karját, melly jó öccsén, szive' másán, hóhérkodott. Mindenek felett átkozta Vincentiusnak atyját, ki nemzette; anyját, ki méhében hordozta és szoptatta; magát Vincentiust, a' ki ördöngös mesterségével illy' utálatos mészárszékre igazította az egyetértő, egymást igazán szerető atyafiakat. Méltó vagy, úgy mond, hogy a' föld elnyeljen, az ég megutáljon, a' tűz megemésszen, az isten megverjen. Azután Normandusra, atyjára, neheztelt és feddegette, hogy illyen latroknak ád helyet maga udvarában. Tanúlhattál volna, úgy mond, a' külső példákból, melly veszedelmes légyen az árulókra bízni titkát és életét a' fejedelmeknek. Tennen tudod, hogy Valentinianust Arbogastus, legkedvesebb embere, ölte légyen meg. Martianust, a' konstantinápoli császárt, Arduarius pohárnokja méreggel felkevert itallal végezte ki a' világból. Caracallát tőrrel verte által meghitt szolgája, Martianus. Ki tudja, nem ha ma holnap megszaporítod e magad is e' szomorú példákat. Igy aggódván és hánykódván jó darabig, egyszersmind lovára üle és a' liburnumi révparthoz siete, ott vetközvén, egy

calabriai hajóval megszegődött és Neapolis' városa felé eveztetett.

Térjünk Ferrarába Angelicához. Ő egy részről úszott örömében, hogy megnyerte életét, hirét, jó nevét, jámborságának igaz bérét és jutalmát. Más részről repedett szive fájdalmában, hogy elvesztette két atyafiát, főképen pedig, hogy elröppent előle Mauritius és szemtől szembe nem köszönhette meg védelmét és szabadulását. A' mi az öreg herczeget illeti, vigasztalhatatlan vala vitéz fia' halála miatt, sokszor emlegetvén Cassiust és megsiratván, keresteti Mauritiust, hogy általa vigasztalást venne, de senki semmi bizonyosat nem tuda mondani felőle.

Azon hevenyében, hogy fiát vérében látta, elfordult tőle és felforrott mérgében, a' birákat magával elvivén, igyenesen Vincentius' szállására ment, tátva nyitva találá a' két első szobát. Vincze benn vala a' harmadikban, kezével, lábával egy erős oszlophoz kötve, csurgott szeme egy pár hamis csepekkel. Mi dolog ez? úgy mond a' herczeg. Az agg róka igy mentegeté magát: Felséges uram! szinte mikor a' verekedésre készülnék és egyberaknám szerszámomat, érkezék Cassius, sokat törekedett, hogy ő vitézkedhetnék helyettem, én pedig egyáltaljában nem akarnám, féltvén életét és tulajdon becsületemet, megfordult, két ismeretlen

embert hozott magával, kik engemet megtámadván, nagy erőszakkal ide szorítottak. Az idegeneket elküldötte, szobámban vetkezett — íme bizonyságul a' köntöse — fegyverembe öltözött. Ezzel a' zsiros hazugsággal elámította a' gyáva herczeget és a' birákat, holott, hogy kiszapulhassa magát a' mocskos latorságból, meghitt két emberével vitte végbe maga ezen fogását. Elhitte a' herczeg, elhitték a' birák, és Vincze megint beszegezte magát ura' kedvébe.

Elhagyván a' rosz embert Normandus, a' herczegasszony' látogatására méne, alig pihene már gyötrelmében kedves fia' szörnyű halála miatt, senkit sem ismére, senkinek sem felelt, harmad napra kelvén, kibúcsúza lelke testéből, és az egész udvar szomorú hosszas gyászba öltözött.

Elindúla, a' mint mondám, Mauritius herczeg egy calabriai hajón Neapolis felé. Megtelvén jó széllel a' vitorlák, nagy hamar nem messze valának a' révparttól. Nyugta felé vala a' nap, változni kezdettek a' szelek, nem sokára reá fenekéről háborodni a' tenger, hová tovább iszonyú morgással rengetni habjait és fenhordozni. Szaporodtak a' setétes felhők terhesen, mellyeket egybekergetvén és felforralván a' kemény szelek, olly' tüzes villámlásokat bocsátottak, hogy égni látszott a' tenger és a' hatalmas mennydörgésekre remegni a' gálya. A'

hajók előtt játszó delphinhalak fenekére szállottak a' viznek és a' halászó madarak menedéket keresni a' kősziklák között. A' hajósok felszedték a' vitorlákat, nem tudták, melly része felé a' tengernek ragadtattak. Nagyon féltek hol a' hajónak törésétől, hol elmerűlésétől. Ivott a' hajó, repedtek a' kötelek, hasadott az árboczfa; az egymást érő mennydörgések és sikóltó éjszaki szelek miatt nem érthették egymást, se' nem igazúlhattak el magok között a' révészek. Illy' rettentő veszedelemben valának három nap és három egész éjjel, a' míg ritkúlni kezdettek a' felhők, csendesedni a' szél, nyugodni a' tenger, derülni az ég, szolgálni a' nap; akkor vették észre, hogy nyugotról napkelet felé kergettettek a' hámatlan szelek által és hogy a' Euxinum tengertől nem volnának messze. Mihezképest Neapolis helyett Konstantinápol volna előttök.

Megpihenvén azért, hálát adának az istennek, szárogatni és rendbe szedni kezdék a' vitorlákat és, a' mennyire lehetett, helyre hozni a' romladozott hajót; vigadozni, hogy most egyszer túl volnának minden veszedelmen. De ime mást végezett iránтok a' gonosz szerencse. Lesben vala egy kóborló török hajó, látván, hogy fegyvertelenek, véletlenül reájok ütött és feldúlván a' gályát, rabokká lettek mindnyájan. A' kapitány a' martalékkal igyenesen Kon-

stantinápol felé sietett, hogy ott a' fő uraknak jó áron eladhassa rabjait és más egyéb nyereségét.

Akkor időben Selim sultán Ottoman, a' harmadik török császár, bírta a' napkeleti császárságot. Fényes udvart tartott Konstantinápolban, nagy dicséretesen uralkodott, keményen fentartotta az igazságot. Egyetlenegy fia vala, Mustafa. Szerette őtet atyja, az udvar és az egész ország kegyes erkölcsére nézve és más jeles okokért nagyra becsülte.

Az említett tengeri rabló kapitány egyéb prédáját és rabjait itt amott elosztá. Mauritiust (kinek ennekutána Bernárd lesz a' neve, mert maga változtatta meg) mondám, Mauritiust vagy is Bernárdot delisége miatt Mustafa herczegnek ajándékozta. Mustafa pedig egy török kisasszonynak adá inasul, hogy általa izeneteket venne és viszont küldene.

A' török kisasszonyt Zaydának hítták és jegyben vala titkon Mustafával. Mustafa igen szerette és az ő kedvéért ezer mulatságokat indított. Különös fördőket, ritka madárházakat építtetett, selyemhálókkal halásztatott a' tanyákban, a' narancsos kertekben szép sétáló-lugosokat eregetett. Több török méltóságok is, hogy Mustafának jó szivét megérdemelhessék, versent iparkodtak Zaydának kedveskedni. Az egy Piali basának nem tetszett a' dolog. Irígylette Mustafa' szerencséjét Zaydához,

minden kitelhető módokat gondolt ki, hogy, maga részére csalván, közelebb való barátságba eshessék vele. Bernárdot hivatá magához, hogy elsőbben kitanúlhassa szivét általa, tanácskozott, sok puha izenetekkel terhelte. Bernárd, a' ki szemes udvarban nevelkedett és ettől a' hatalmas úrtól méltán félhetett, magára vállalta a' dolgot, de úgy tudta a' róka farkát csóválni, hogy sem őtet, sem Mustafát, sem asszonyát meg ne bántaná. Pialit elhitette, hogy jó renden légyen dolga, Mustafa előtt eltitkolt mindent és asszonyának semmi jelt nem ada Piali' szándékáról.

Úgy történt azonban, hogy a' császár víg jó kedvében saraot, azaz, egy esti tánczot parancsola. Hivatalos volt erre a' mulatságra az egész városnak színe. Megjelent sok úri fő méltóság, sok dáma, vígan voltak, forgott a' tánez. Mustafa szemét csak Zaydára szegezte és a' többi között észrevette, hogy a' kerengőben Piali basa Zayda' oldalához fúrja magát és sugdal fülébe. Ezen úgy nehezteltt, hogy, eleibe rándúlván, egy erős nyakon-csapással legyalázta és fegyveréhez nyúlván, többre igyekezett. Piali, legalább hogy életét megtartaná, a' császár' thronusa körül keresett menedéket.

Ezen a' nem reménylett történeten nagyon megütköztek a' vendégek, kétfelé oszlottak a' palotán és mély hallgatással várták végét. Azonban Piali

lábához borult a' császárnak, és így kezdé panaszát. Hatalmas uram! úgy mond, képtelen gyalázatot vallottam nagy személyed' jelenlétében, a' mint láthatta felséged. Mustafa fiad arczul csapott, életemre is járt. Ezt a' keserves bosszúságot fegyveremmel és az ő vérével nagy könnyen torolhattam volna, de nem akartam véteni illy' jó uram ellen. Reád bizom azért ügyemet. Vétett Mustafa törvényei ellen, ezen palotának méltósága ellen, ezen úri rendeknek, kik ide gyülekeztek, tekintete ellen, vétett ellenem, és, a' mi legtöbb, ellened, győzedelmes császár! Azt kivánom azért, büntetlenül ne maradjon.

Piali basa nagy ember volt az országban és az udvarban. Selim császár a' békeség' és hadnak dolgában az ő eszén járt, legtitkosabb ügyében sem nem kezdett, sem nem végzett semmit híre nélkül. Hív, iparkodó, hasznos méltóság volt. Azért szerette őtet és szépen meghallgatta mostani panaszát. Egy darabig forgatván elméjében és fontolván, azt parancsolá, hogy Mustafát (mert elillant) kézre kerítsék, a' hét tornyú épületbe vigyék, jó zár és vigyázat alatt legyen keresztlánczon. Ezzel kiméne a' császár a' palotából, a' hivatalosok is haza felé elindúlának.

A' míg fogságban vala Mustafa, törvényt láttatott reá az atya és halálra ítélte. Volt híre, hogy

Selim sultan császár két kézzel kapott légyen ehhez az alkamatossághoz, attól tartván, netaláltán a' janicsárok magát kivetvén székéből, Mustafát ültessék helyébe, mert kedvelték és érdemesnek tartották lenni.

Mihelyt tudtára lett Stambul' városának a' császár' kemény végezése fia iránt, nagyon felháborodott a' helység, itt amott csoportosan öszvegyülekezett, tanácskozott 's azon egyezett meg, hogy földig való gyászba öltözvén, mennének a' császar eleibe, Mustafa életéért könyörögni. Megjelent a' népnek színe, a' kis és nagy tanács, a' vezérek, a' fő méltóságok, az országnak nagyai. Mikor már mind együtt volnának, magok közül választottak egy bölcs szavú tudós öreg méltóságot, a' ki szót szóllana. Ki is meggondolván magát, a' császár' lábaihoz borúla nagy alázatosan, megsimítván szakállát, mellére tévén két kezét, így kezdé:

Világbiró nagy császár, tágos országidnak okos gondviselője, vigyázó atyja és megbecsülhetetlen kincse! ezek a' gyászba öltözött előtted térdepló híveid és szolgáid általam neked nyomos hosszú életet, erős állandó egészséget, kinyilt szerencsét és mindenben boldogúlást kivánnak. Értvén pedig, hogy fiadat, Mustafát, életének virágában a' hóhér' pallosa által a' keserű halálnak ölébe szántad, magadat, minket, országidat legnagyobb gyönyörűsé-

gétől meg akarván fosztani, tudtodra adják, hogy keserves búsúlással betöltötted az egész várost. Zokogó sírások, jajgatások hallatnak az útszákon és minden szegleten. Aprók, nagyok keseregnek és vigasztalhatatlanok. Nézd bár csak ezeknek a' szemekből hulló csepeiket, halljad hozzád ható fohászkodásikat. Azon esedezünk, enyhítsd szivünket, hogy a' nehéz fájdalom le ne nyomhassa. Győzd meg magadat, kivel semmi ellenség nem bír, lágyúlj keménységről irgalomra, szánd meg szép jó fiadat, tartsd meg maradékodat, éljen herczegünk.

Szent a' törvény, szent annak fentartása, tudjuk. Tudjuk azt is, hogy az a' törvény, mellyet a' természet oltott belénk, előbbvaló annál, a' mit kész kedvünk szerzett. És mikor ezek öszvekapnak, méltóbb a' természet' törvényéhez ragaszkodni. A' természet' törvénye pedig azt hozza magával, hogy maradékinkra törekedjünk, veszedelmektől őket mentsük, mert holtunk után is bennek és általok unokáinkban élünk. Ezen okon termett bennünk a' magzatinkhoz való forró szeretet.

Ebből a' sül ki, hogy életét vévén fiadnak, magad életed' fonalába vágsz és leendő unokáidon gyilkoskodol, azoknak magvát szakasztván fiadban.

Más egy kötelességedről emlékeztetlek. Jusson eszedbe, Selim sultan Ottoman! hogy császárunk vagy, atyánk is vagy, tartozol vele, hogy éltedben

gondunkat viseljed és holtod után jó nyomban hagyjad országodat, népedet. Ezen kötelességed megcsonkúl, ha elvesztjük Mustafát, utánad országló jövendőbeli urunkat. Zürzavar támad. Felforgatják a' reánk fenekedő szomszédok országunkat, nemzetünket, vérünkben fognak fertezni. Mit mondandnak maradékink? Piali basa ellen vétett Mustafa, és mindnyájunkat büntetsz meg még holtod után is.

Nem felejtheted el, hogy bünös a' fiad és törvény alá esett. Értsed, hogy hirtelenség volt, mellyről azt mondja a' görög Aristoteles, hogy annak első indulása nincsen az emberi hatalomban. A' miről pedig nem tehetünk, arról a' törvény sem kívánhat számot tőlünk. Ennek józan értelme, szép kellemetes mentséget ád elődbe, hogy a' nyakoncsapásért halálos pallossal ne fizettess. A' mód nélkül keménykedő igazság nem igazság.

Ha példa kell. Ime Zeleucus, a' mint Valerius Maximus irja, törvényt szabott, hogy a' ki házasságtörésben találtatik, annak mind a' két szemét tolják ki. Fiát rajta kapták, megitélte, de úgy, hogy a' törvénynek ereje fenmaradna, atyai jó volta is kinézne belőle. Tudniillik fiának egy szemét, magának is egy szemét kivájatta. Akkor ugyan egekig magasztalták dolgát és utóbb is örök emlékezetben lészen jeles szép cselekedete. Fűzve ad-

hatnék elődbe az efféle példákból, de nem akarlak fárasztani, minthogy tennenmagad hallottál is olvastál is bennek.

Utoljára a' kegyes Titus' mondására emlékeztetlek. Azt mondá vala: Nem illik, hogy egy császár valakit szomorúan bocsásson el magától. Hagyd teljesedjék ez be legalább most egyszer rajtunk, a' kik itt nagy sereggel vagyunk és vigasztaltatva kívánunk tőled elválni.

A' császár ezekre illy' választ ada. Sokat aprítottál öszve, jó követ, nehezen tűrtem. Megfelelek rendszerint. Ázik a' város, úgy mondád, siralommal és aggódik forró fohászkodásokkal. Meghül fohászkodások és kiszárad siralmok csak két nap mulva is. Jobb, hogy most sírjanak, mikor senki sem bántja, hogysem akkor, mikor Mustafa, az a' mérges gyík, uralkodnék rajtok és kényszerítené az effélékre.

Mondád azt is, ha meghal fiam, nem élek maradékimban. Nem is kívánom, nem is akarom, hogy tiszta véremet öszveszűrje gyilkos vérével unokáimban egy ollyas, a' ki szemem' látára az egész ország' színe előtt illy latorságot mert elkövetni.

Vítatod a' természet' törvényét és nem veszed észre, hogy magad csapod magadat nyakon. Nem de nem természet' törvénye ellen vagyon, az ártat-

lant megtámadni, fegyverrel életére járni? Úgy cselekedett Mustafa.

Hallám azt is, ha elvesz Mustafa, nem hagyok maradékot utánam, következendőképen zürzavar támad és veszedelemben forog az ország a' külső ellenség miatt. Hallád e, követ, Mustafa' fejével nem csapom le fejét annyi hadverő vezéreimnek, a' kiket előttem látok. Lesz ezeknek gondja az országra, lesz Mahometnek és Allahnak, ha igazságot tészek. Nem szakasztják le olly' könnyen szarvait fényes holdunknak, akármint fenekedjenek, agyarkodjanak irígyink.

Zeleucus' példája nem tetszik. Vétett, mert bűnös fiát nem bűntette meg törvény szerint teljesen mind a' két szemével. Egy az. Más az, hogy a' bűntelent is, úgy mint magát, megbűntette a' törvény ellen. Noha jól történt, hogy ő is egy szemét vesztette, miért nem nézett jól mind a' kettő a' törvénybe.

Hirtelenségével mentegeted Mustafát, de ugyan azzal rontod ügyét. Mert herczeg lévén és jövendőben hatalmasabb, ki maradhatna menten és bátran illy' hirtelenkedő fejedelem alatt. Barátom! tágas utat nyitnál te minden erőszakra a' hirtelenségnek paizsa alatt, ha rajtad állana.

Titus' példája mind addig jó és szép, míg a' törvény ellent nem áll. En is megcselekszem, ha

szentül meglehet, noha nem vadászok azzal hírt, nevet magamnak. Már fordúlj meg, követ, nincs többre ürességem.

Ezek után kikele székéből és legbelsőbb szobájába költözött, gondban hagyván a' könyörgőket, kik nagy csendesen eloszlának. Más nap hajnalkor olly parancsolat jött az udvarból, hogy a' fő piaczon egy négy szegletü tágas magos faállást építsenek 's fekete bársonnynal beborítsák földig. Hasonlóképen thronusülést a' császár' számára és mind a' két szárnyára vánkosos üléseket. Jobbik oldalán az állásnak tétessék ki az igazságnak képe, melly alabastrom kőből vala kifaragva. Asszonyforma kép volt, ruhátlan, szembekötve, haja széllyel, jobb kezében meztelen pallos, bal kezében serpenyős mérték, lába alatt a' kerekded világot képzelő golyóbis, homlokán illy' irás: a' ki vagyok, mindenkor az valék, az is lészek; alul pedig illy' értelmű betűk: födetlen vagyok, nyilván, nem titkon végezem dolgomat. Az első irás jelenti az igazságnak örök eredetét és örök időkig szükséges fenmaradását. A' másik, hogy az igazságnak szolgáltatása megkivánja, hogy nyilván légyen meg, hogy megrettenjen a' gonoszság, látván büntetését, erősödjenek a' jóban a' jámborok.

Támadtakor a' napnak szörnyü méltósággal jöddögele Selim sultan egész udvarával fekete kön-

tösben, magával hozá Piali basát, maga mellé ülteté, a' többi állott. Tenger sok nép gyülekezett öszve, nem találván elég helyt magoknak, még a' házok ormozatját, csatornáit és a' szomszéd tornyokat is ellepték. Látván a' császár a' népnek sokaságát, trombitával jelt adata és meghagyá nagy büntetés alatt, hogy senki egy szót se szóllana, a' míg végbe nem menne minden.

Azon közben a' vigyázó Bernárd Zaydának megjelenté, melly karban légyen Mustafa' dolga, ha könyörögni akarna életéért, most volna ideje, mert egynehány szempillantás mulva elveszti. Elkészült már erre Zayda. Rongyos feketében nagy bátran az állásra erőlködött, térdre esvén, reménykedett, könyörgött a' császár' lábánál életéért Mustafának akadozott beszéddel. A' többi között ezeket mondá: Hatalmas jó uram! legdrágrább kincsedet hoztam ide, méhemben vagyon igaz ügyes unokád. Ártatlan, szóllatlan, ennek szerelméért kérlek és a' nagy Allahra kényszerítlek, hagyd, éljen uram, kivel én, noha titkon, igaz házasságban éltem. Sem az én ügyemet, sem Mustafa' ügyét nem vítatom okokkal, mert bölcs vagy és tudhatod, mit kellene mondanom védelmére. Kegyelmes irgalmat kérek számára. Életnek, halálnak ura vagy, kitelik tőled egyik is, másik is. Eleget mutattad, melly erős szivvel fogtad pártját a' törvényes igazságnak, lássa

már ez a' sokaság irgalmas kegyességednek is valami gyümölcsét. Ha különben nem lehet és ember' halálával kell adózni az elkövetett vétekért, elégedjél meg az én halálommal, vigan leteszem életemet Mustafa helyett, szerelmes uramért! Itt elájúla. A' császár elvittette 's előparancsolá fiát.

El is érkezett szomorú készülettel, lánczon, fekete kamuka köntösben, a' halál' félelmétől elkékülve. Hat janicsár volt körülötte, a' mufti mellette. Minekutána talpon meghallotta volna vétkét és annak elvégzett halálos büntetését, a' hóhér' hatalma alá adaték illy parancsolattal, hogy látna dolgához. A' herczeg mingyárt egy fekete vánkosra letérdepüle, a' császárhoz fordúla mondván: Vér szopó kegyetlen atyám! dicsérem az igazságot benned, de kemény engesztelhetetlen szived miatt Allah eleibe kivánlak. Ezzel a' hóhér' pallosa alá adá fejét, és mingyárt elvált gyenge testétől. Mingyárt reá olly rettenetes sikoltás, jajgatás következett a' népben, hogy a' császár nem maradhatna tovább, hanem maga is bőven könyezvén, udvarába sietett. A' halott más nap illendő pompával a' konstantinápoli fő méltóságok vállain a' temető-helyre vitetett és a' császári almaratokba, azaz, sírba helyheztetett.

Zayda asszony keservében nem tuda hová lenni, hol így, hol amúgy elszánta vala magát, utoljára

mélyen fohászkodván, és csak Mustafát nevezvén, Bernárd' fegyveréhez nyúla, kifeszítvén mellét abba kezdé akasztani, hogy reá dűljön. Szinte akkor jókor érkezék Bernárd, kiránta kezéből 's illy' beszédet tarta vele. Zayda! mit gondolsz? aprólékos bosszúállás ez, a' mellyhez kezdettél. Nem akarná Mustafa, nevetne Selim sultan, megitélne miatta a' világ. Mást forraltam én szivemben a' császár ellen, kin, tudom, megdöbben maga egész udvarával együtt. Erre lecsendesedett a' bús személy és heveskedve kivánta tudni, mi móddal vinné végbe. Bernárd tovább így folytatá beszédét.

Tudjad, asszonyom! hogy én, mostani szolgád, nem származtam a' bogarakból, a' mint mondják; hanem a' híres franczia királyok' véréből vagyok és a' ferrarai herczegnek utolsó maradéka. Régen megszántalak és mondhatom, becsülettel szerettelek. Elkövetem kedvedért a' bosszúállást, de illy okon, ha Mahometnek rút vallását leteszed, a' keresztény hithez részelkedel és velem jegybe házasságba akarsz lépni. Erre megvidúla, lábaihoz borúla, mindenre jó kedvvel reáálla, megigérvén, hogy akármelly részére vinné a' világnak, híven követné, kivallván, hogy azonkivül is Mustafa után senkihez sem tapasztalta szive' indulásit úgy, mint őhozzá; megtetszvén benne testi delisége, szép esze, jó szive, jeles magaviselése, udvari erkölcse.

Arra kéré utoljára, hogy sebeskednék mind igéretével, mind ajánlásával.

Bernárd tanult forgott ember volt a' tüzes mesterségben. Titkon sok gyujtó lapdákat tapasztott öszve, mellyeknek a' víz sem árthatott, hanem inkább gyulasztotta, más sok idevaló szerszámmal egyetemben. Azonban Zayda holt fiúgyermeket szüle, csak hat hónapi volt, tudniillik, a' méreg és sok szűbeli szorongatások megfojtották méhében. Megerősödvén szülése után, Bernárddal hová tovább jobban elkészülvén, dolgokhoz látának egy szűvel 's akarattal.

Ime egy nem reménylett szép alkalmatosság adá elő magát. Selim császár, hogy Mustafának halálát elfelejtené, Cyprus' szigetében szándékozott mulatni. Erre nézve parancsolatot adott ki, hogy tizennégy nap alatt tizenkét gálya készülne el, mennél jobban és szebben lehet, az udvar' számára. A' hajós kapitányok, hogy kedvét találnák a' császárnak, pompásan kiékesítették. A' hajónak orrát, tatját vagy farát, oldalait, a' vitorlák' rúdjait, a' kötelek' ürkeit és csigáit, az árboczfáknak koszorúit hol látszatos festékekkel, hol ezüsttel, hol arannyal borították. Tafota lobogó zászlókkal, ezüstes holdokkal megrakták, a' belső kamaráknak alját török selyem szőnyegekkel beterítették, oldalát, mennyezetét arannyal gyengén varott karpitokkal be-

vonták. Fénylettek még az evező-lapátok és a' vasmacskák is, sőt a' tengerbe nyomván képeket, a' mint a' játszó habok azokat felkapták, úgy sok felé verték ragyogványit. A' hajóslegények, a' kormányozók inneplőbe öltöztek. A' muzsikaszer zengedezett, szóllottak az álgyúk, készen volt minden, de csak vacsorára igérte magát a' császár. Tehát minden tagjait a' hajónak megrakták annak idejében égő sűrű lámpásokkal, mellyektől szélyel csillagzott a' tenger. Kisietett a' város' népe gyaloghajókban, ezt a' ritkaságot látni. Bernárd sem szunyadozott, közökbe adá magát, megjárta a' hajókat, egyet sem kerülvén el, és tüzes szerszámát elhintegetvén, és mesterségesen a' partéka közé keverte a' kanótokkal egyetemben. Haza térvén, Zaydának meghagyá, hogy mennél előbb útra készüljön.

Zayda már férfiúruhába öltözött. Megyszínű, ezüsttel varott selyem kaftány volt testén, varott papucs lábán, öszveszedte haját és egy gyenge foszlánnyal betekert turbántot nyomott hegyébe. Rövid levelet irt, aztat holt fiával egy már elkészült színtésztába vagy pástétomba berakta, illy' készülettel sietett Bernárddal a' gályák felé. A' fő komornyiknak adá a' becsinált tésztát, hogy vacsorakor tétetné a' sultán' asztalára, úgy mint Tati császárné' kedveskedő ajándékját. Fogadá a' komornyik, hogy

megcselekszi. Erre Zayda szaporán elillant, mert már érkezett a' császár.

Bernárd Zaydát egy postahajóba emelte és bátorságos helyen kirakta, ott hagyta partékájánál, maga megfordúlt a' hajóval, hogy ő maga dolgát végezné. Asztalhoz üle már a' császár, előkerüle a' szép tésztaétek az izenettel, minek megörüle Selim és felbontatá. De minthogy egy pecsétes levél vala a' fedél alatt, nem merték tovább darabolni, hanem eleibe adák. A' császár, látván a' gyermeket, elhüle ijedtében, és nem tudván mire vélni, belé tekinte a' levélbe, mellyben ez vala irva: Kegyetlen Selim sultan! megölted fiadat, fald be unokádat. Neked küldi keze' irásával a' tégedet gyülölő holtig való ellenséged Zayda. Ezeket olvasván, csak nem fortyant mérgében. Átkokat szórt, a' gyermeket a' tengerbe vettette. Zaydát kerestette a' városban nagy áron.

Azon közben Bernárd az álgyúk' kisütése és azok' lángja alatt rendszerint nagy terhet vetegetett a' tüzes golyóbisokból a' hajókba, mellyek is a' hová hullottak, ott ragadtak, maga elszökött Zaydához, és együtt a' postahajón két keresztyén jó evezőkkel sebesen mentek a' mélyebb tenger felé, Olaszországnak tartván útjokat. Addig is, míg láthatták, gyuladozni kezde alja a' gályáknak, feljebb hatván ereje a' tűznek, a' vitorlákba, a' szurkos vastag

kötelekbe kapott, ezek által felment az árboczfák-
nak tetejére és onnan lefelé, mindent fellobantván
és utálatos büdös füsttel eltöltvén. A' tüzes hulla-
dékok meggyújtották a' partékát, a' kanótok az
egybefüzött tüzes szerszámot, a' megszorúlt kén-
köves golyóbisok nagy ropogással kirúgtak, minden-
felé repdeztek és olthatatlanúl égtek. A' sűrű kén-
köves füst tekeredve fellövellett, szellőcskét indí-
tott, ebből derék szél támadott és nagyobb tűzbe
kevert mindent. A' mi több, a' puskaporos hordók
szikrát kaptak, hatalmas erővel kiütötték a' hajók-
nak talpát, ledöntötték a' már gyarló árboczszá-
lokat, ezek a' szép szobákra esvén, azokat repesz-
vén, oda is bevitték a' tüzet. Ekképen tűzben
lángban vala minden. Eleget iparkodtak a' hajósok,
de nem volt semmi foganatja. Ebből a' rettenetes
veszedelemből kevesen menekedtek ki úszkálással, a'
többi vagy megfuladott, vagy elégett, vagy a' vízbe
veszett. Első hírére az égésnek Selim császárt ve-
zetékhajójába ragadták Piali basával és a' partra
vitték. Onnan nézte keserves kárát fő embereinek,
gályainak és nagy darab kincsének. Nem tűrhette
sokáig, reszketett kezén lábán és azt parancsolta
embereinek, hogy, karokra emelvén, haza vinnék.
Nyolcz nap mulva, a' mint azután a' hír hozta,
nagy keserűségében megholt.

Bernárd Zaydával szerencsésen evezvén, kiméne a' török határból, tudniillik, horgot vetvén a' fekete tengeren, az adriai tengerbe szálla, hol vizen, hol szárazon útazván, elérte a' liburnumi révet. Minthogy pedig ezen híres partnál sok a' járó kelő kalmár és sok úri vendég beköszön, könnyen kitanúlhatta atyja', anyja', Angelica' állapotját. Tudniillik, hogy öccse Cassius' halála után anyja, a' herczegasszony, kevés napokig élt. Hogy atyja Normandus hat hónap mulva menyegzőt tartott Angelicával és nehezen holt meg egynehány hetek után. Hogy Angelica özvegységét és gyászát az udvarban akarja kitölteni. Ezeket hitelesen megtudván, értésére adá Ferrara' városának, hogy közel volna és harmincz nap alatt örökségébe akarna szállani. Azonban ott helyben úgy történt, hogy a' lator Vinczébe akadott. Ez a' ravasz róka Normandus herczeg' halála után tüskében vala sok ellenségei miatt, és nem tudá, tovább kire támaszkodjék, titkon minden vagyonságát eladogadta, és fő méltóság lévén, sok kincset tömött öszve. Mind ezt elemelvén, Liburnumba szökött. Mauritius, hogy tovább ne roszalkodnék és egyszer valamikor megadná a' dézmát, agyonlövé, minden kincsét és partékáját magához vévén. Evvel kiruházván magát olaszul, Zaydát költséges török köntösbe kiöltöztetvén, egy darabig azon környékben mulata, hogy azonban Zayda az

olasz nyelvet jobban felkapná és a' keresztyén hitnek ágazati' tanúlásában előbb menne.

Mind ezek után könnyű szerrel, egy pár szolgával útba ereszkedett. Mikor már három mértföldnél távulabb nem volna Ferrarától, követek érkeztek hintókkal, szolgarenddel és minden idetartozandó készülettel, és herczegi módon bevezették udvarába éjjel, a' mint maga kivánta. Más nap minden rendektől végbe ment a' hóldolás. Angelica, úgymint már mostoha anyja, kezét csókolván szerelmesen fogadta, Zaydával pedig megölelkezett. Nyolcz nap mulva Zayda Ferrarának megyés püspöke által díszes pompával megkereszteltetett és egyetemben öszveadatott Mauritiussal, Angelica pedig Urbino herczeggel, sok úri méltóságok', külső, belső fő rendek', követek' és herczegek' jelenlétében. Erre minden kigondolható és kitelhető vigságok következtek.

II.

Görögországban nagy méltósággal uralkodott egy kevély, erőszakos, gonosz király, Nicephorus, a' ki minden eszét, kedvét csak arra költöte, hogy országát tágítsa, hatalmát vastagíthassa, kincsét szaporíthassa, a' szomszéd királyokat megtörhesse. Nagy szálka vala szemében a' szomszéd Bolgárország, mellynek ügyes ura Dardanus vala. Szép udvart tartott, jó rendbe vette tartományát, jól szolgáltatta az igazságot, okosan parancsolt népének, előmenetelesen forgatta a' gazdaság' dolgát. Boldogul, szerencsésen folyt minden, 's minthogy szerette mindenek felett a' békeséget és senkinek sem vétett, nem tartott se' belső, se' külső háborútól.

Ez a' szép ország igen verte szemét Nicephorusnak. Erreképest hadi népet gyüjte és az ország' szélén táborosan elrendelteté. Követeket bocsátott előre Dardanushoz, kik által azt izené kemény parancsolattal, hogy szállana le királyi székéről, egész országát, gyüjtött kinesét adná Nicephorusnak hatalma alá, emlékeznék meg arról, hogy

már görbe öregségre jutott, semmi fiúmaradéka nincsen, az egyetlenegy leánya pedig, Seraphina, az ország' törvénye szerint nem léphetne a' királyi méltóságra. Neki Nicephorusnak ellenben két arra való fia volna. A' vérség is Nicephorus és Dardanus között megkivánná, hogy egyik vagy másik üljön helyébe.

Erre a' reménytelen izenetre elhüle a' jó Dardanus, magához térvén, minden tisztelettel így felele: Értettem szándékát Nicephorus királynak. Légyen tudtára, ha egyik fia házasságot köt Seraphina leányommal, annak engedem országomat, hogy teljes hatalommal bírhassa és légyen ura minden ingó és ingatlan vagyonságimnak, egyebet nem kivánván, hanem öregségemhez képest bátorságos nyugodt lakást, tisztes ruházatot és tartást ezen udvarombam. Ha pedig erre nem akarna állani a' jó király, kénytelen lészek vele, hogy a' napkeleti császárnak bejelentsem ügyemet.

Erre a' fenyegetésre a' görög király mérgesen felindúla, minthogy egy részről a' kevélységtől viseltetvén, nagyobb házasságra ásíta fiával, más részről, mert Dardanus' országát igen megkivánta. Erre nézve előrebocsátott népéhez nagy országos haddal hozzá üte, hogy egyszersmind lenyomhassa a' fegyvertelen és készületlen Dardanust. Ezen mérgességét és erőszakos törekedését a' görög királynak

könnyen elkerülhette vagy megronthatta volna a' bölcs Dardanus, hogyha tudományával akart volna élni. Mert a' bájolásnak és ördöngös varáslásnak nagy mestere volt. Atyja' udvarában tanulta és olly messze ment vele, hogy sok országokban nem volt hozzá hasonló. De minthogy megfogadta az isteneknek, hogy senki' ártalmára nem fordítja ezen mesterségét, utolsó mostani szükségében sem akart hozzá fordúlni, hanem a' szelid csendességhez részelkedvén, szedegetett valami kevés hadi népet maga oltalmára, Seraphinát megintvén, szerezne útra valót, készülne a' bujdosásra.

Azonban Nicephorus minden erejével megtámadván, mint valami árviz, egész tartományát elfolyta, erős helyeit elfoglalta, Dardanust azokból kiszorította és mindenütt inában lévén, addig téringette, a' míg egész országából kikergette. Már azért se' országa, se' udvara, se' udvarlója, se' bátorságos szállása, se' költsége nem lévén, nem tuda hová fordúlni. Attól is tartván, ne találtán kegyetlen ellensége mind magának, mind kedves leányának életére járna, lappangva járatlan útakon a' sűrű erdők felé ballagott. Benn lévén, hol nyugodván, hol tovább menvén, illyen beszédet tartott Seraphinával.

Tudhatod, vallhatod, édes magzatom! hogy anyád' halála után is nem voltál megunt gyermekem.

Nagy gonddal, szépen neveltelek, gyengén ruházta-lak, kezemen hordoztalak, mint a' karmadarat, mindenkor szerettelek. Te valál legdrágább kincsem, nyugodt örömöm, egyetlenegy vigasztalásom. Te valál udvaromnak ékessége, reménységemnek záloga, országomnak dicsősége. Mostani állapotodat tekintvén, látom, nem vagy egyéb, hanem egy mindenéből kifosztott öreg embernek szegény bujdosó társa. Ime a' vadon erdőnek setétes öble a' te világos ékes palotád. A' sértő tüskés ösvény, mellyen járunk, a' te kies mulató lugasid. Ez a' néma magánosság a' te zengő vig udvarod, az ártalmas fene vadok a' te udvarlóid, a' fű és gyökér eledeled. Erre jutottunk én 's te, Seraphina, azért téged ugyan hozzád való szeretetemnek bőségéhez képest szűből szánlak.

Engem a' mi illet, könnyebben tűröm sorsomat, mert tudom, hogy nem vagyok azok a' királyok közül az első, a' kik fényes méltóságokról lehengeredvén, nyomorúltul végezték életeket. Jut eszembe Geta' példája, kit tulajdon öccse megrontott, meg is ölt. Forog elmémben második Justinianus császár' esete, kit maga szolgája Leonicus számkivetésbe küldött, és pedig gyalázatosan, mert előbb mind a' két fülét lemetszettette. Ludovicus Piust vagy jámbor Lajost jámbortalan két fia a' római imperiumból kikergette. Belizarius, az a' híres győző-

delmes úr, a' ki Roma' városának falait megint helyre hozta, mint járt utoljára! Kitolták szemeit, koldússágra jutott. Nem akarlak több effélékkel keseríteni, noha énnekem enyhítésemre volnának.

Hanem azt adogatom elődbe, hogy ez a' gömbölyű világ így forog. A' viszontagságok egymást érik, és pedig szörnyű hamarsággal. Felütőt, levetőt játszik velünk a' szerencse; ma dicsőségre emel, holnap porba kever. Ma sereggel vagynak körülöttünk tisztelőink, holnap szives barátink is, máshoz szökvén, elhagynak. Ma a' bőségben úszkálván, nem tudjuk hová rakjuk kincsünket, holnap nem tudjuk, hol találjuk fel szükséges eledelünket, a' mint rajtunk megtörtént. Mikor egyikének támad, a' másiknak lenyugszik szerencsés csillagzatja.

Sőt a' természetnek is megvagynak az ő változási. Ime ez a' bokros zöld erdő, melly most kikeletre gazdagon felöltözött, majd ősszel ki vetkőzik. Ezek a' magos fák, mellyek most a' felhőkkel játszodoznak, egy kemény fejszének éle miatt ma holnap ledülnek. A' gyümölcsös őszi napokat megszorítja a' tél és helyébe áll. Az előttünk való tenger dagad, apad. Az elementumok megharczolnak, a' víz ellensége a' tűznek. A' fényes nap homályosodik, fogyatkozik, a' hold nem szolgál. Az ég hol tiszta és csendes, hol pedig felhőkkel setétedik és a' tüzes villámlások között morog és gyúl. Nin-

csen benne tartós állandóság. De, a' mint kezdém mondani, az emberi nemzetben legnagyobb a' nyughatatlan változás és fenekedő háborúság, egyik a' másiknak rágó férge és halála. Akarom erre nézve, hogy az emberi társaságtól el kellett válnunk, de úgy tetszik, még nem vagyunk elég távul tőle, menjünk azért tovább.

Seraphina ezeket szive' gyökerére bocsátván, imigyen kezdé: Engem szerető jó atyám, köszönöm a' szép oktatást. Kitanultam, a' mennyire érkezhettem kis eszemmel, kik valánk 's mi vagyunk. Kitanultam a' világ' hívságát, hitszegő változásit, törekedő csalárdságit, a' szerencsének csúf játékit. Pompát, dicsőséget, könnyü életet, vig napokat igértem magamnak, most látom, hogy csak álmodoztam. Bátor azért, megnyugszik lelkem rajta, kerüljük az egész emberi nemzetet, menjünk el a' hamis világ elől; a' míg mozog a' lélek bennem, el nem hagylak, és ha annyi jártani erőm lészen, követni foglak a' világ' végéig. Erre kezét fogván atyjának, kivezeté az erdőből a' tenger felé. A' parthoz érkezvén, megállapodék az öreg király, és minthogy egy elkészült útra való üres hajót láta a' révnél, belé szálla Seraphinával és eveze. Útjában Seraphinára tekintvén, úgy mond vala: Leányom! újságot fogsz látni egy ora mulva az adriai tengerben, mellyben vagyunk, meg ne rettenj, melletted va-

gyok, a' mi fog történni. Te kedvedért lesz meg. Eltölt az idő, derék mélységében valának a' víznek. Túl nem léphette meg a' szem végét, innen csak a' hegyeknek bérczei látszattanak. Akkor Dardanus elővette tudós vesszejét, megüté a' tengert 's egyszersmind körüskörül messze földre eloszlott a' tenger, a' szárazon találván magokat, kiléptek a' hajóból. Mingyárt reá megüté az öreg úr a' földet vesszejével, és ime egy tündér vár volt előttek, melly e' világnak minden csodáit felülhaladta.

Lássuk legalább muló félben kivül belől. Ez az épület homlokát napkelet felé fordította. Nem volt se' a' tengernek fenekén, se' a' földnek gyomrában olly' drága ritkaság, melly nem ékesített volna rajta. Falai mind azon alabastrom kőből állottak és lapos felfutó oszlopok hyacinthból. Kristály ablakai magoktól nyiltak a' kedves szellőnek és zárattak éjszakára. Három magos torony volt elején, egyikének a' tetején finom vert aranyból a' nap volt, a' másikának vert ezüstből a' hold, mind a' kettő csoda sebességgel forgott és szikrát hányt. A' középső tornyon eleven sárkány ült, melly a' várat őrzötte, az órákat és vendégeket hirdette ki. Az udvarnak közepén egy tágas öblű kút állott, zöld chrysopras kőből kifaragva, ennek fecskendő csévéje sokképen játszott szökő vizével.

A' garádicsnak fokai vörös jaspisból, az ajtók'

ragasztói, a' paloták' belső falai merő gyöngyházból állottak. Talpa pediglen simított drága kövekkel virágosan vala elosztva. A' szobák mennyezetit saphir és smaragd kövek borították, a' függő gyertyatartókat pedig öreg gyémánt és rubintok elkeverve. Ezeket csodálta, de megismérte Seraphina, hanem a' szép képekről értekezett. Az első palotában nem volt több négy táblánál, hogy el ne fogná a' szép falakat. Dardanus oda vezeté leányát, mondván: Seraphina! ez a' drága kép eleinkre emlékeztet. Troja' híres vára, mellyet az első Dardanus kezde építeni Asiában. Tíz esztendeig vítták a' Görögök, és porrá lett. Ez a' másik, Carthago' városa, Dido királyné építette Afrikában; szegény megölte magát keservében, hogy Aeneas hirtelen elhagyta. A' harmadik Babylon' városa. Ez is főképen Semiramis királynénak köszönheti erejét és ékességét, noha mások kezdették. A' negyedik Ninive város, Ninus építette. Itt laktak előbb az assyriai monarchák, azután Babylonba költöztek.

A' második palota rakva volt sok képekkel egy végben, oda szóllítá Seraphinát, és, úgy mond, ezek a' te eleid ágról ágra. Ez az első Dardanus balra, te vagy az utolsó, ez a' te képed. A' többit hagyjuk másszorra. Menjünk a' kertbe, te járd meg, a' míg én nyugszom.

A' kert' minden tagjaira nézve herczegi módon

ki vala ékesítve. Sinórra igazított setétes és világos erdők, tágas virágos táblák, faragott képek, mind azon napkeleti gyöngyökből álló pyramis vagy hegyes oszlopok, kutak, útvesztő labyrinthus-kertek, és a' mit a' szem megkívánhat vagy az elme meggondolhat, meg vala benne. A' többi között huszonnégy madárház aranyos rostély alatt. Ezek' zajos zengése kicsalta az adriai sirenákat és tengeri nymphákat, kik versent énekeltek a' madarakkal. A' vig delphinhalak szokások szerint mulatoztak, a' triton nevü tengeri állatok tágas gyöngyházos csigákba ülvén sétáltak, kürtöltek a' víz' szinén. Seraphina a' márvány folyosókról, mellyek az egész kertet kerítették, ezeket látá és hallá, igen gyönyörködvén bennek, és alig tuda elválni tőlök. Megfordulván felkeresé atyját és rendszerint mind elbeszélé neki. Ki is, hogy jó kedvét marasztaná és nevelné, naponként új 's meg új gyönyörködtető változásokkal kedveskedett neki.

Azonközben járt az idő, és már más fél esztendő mult el ebben a' gyönyörűséges lakásban, hogy egykor Seraphina illyen beszédet tartott atyjával: Megvallom, hogy ez a' szivem szerint való helység és vig napjaim már régen elfelejtették velem előbbi mind boldog állapotomat, mind reá következendő keserűségemet. Mert előbbi jó napjaim ezekhez képest semmiek, és az utóbbi keserűségem édes mézzé vált. Nem tapasz'alok unalmat magamban, hogy

elváltam az emberi társaságtól és attól a' gyülevész ártalmas sokaságtól. Hanem az juta eszembe és nem keveset faggasztja szivemet, ha téged elveszt-lek, jó atyám! hová lészek, nem lévén eleim, se' maradékom, se' gyámolom, se' vigasztaló társom. Szégyen talán ki mondani, de illyes mire nyugha-tatlankodik természetem. A' madaraktól tanultam minap, láttam, hogy nemek szerint a' többitől el-válnak, és csak ketten ketten édeskednek magok között. Ez azért legnagyobb kérésem: fenjáró szép bölcseséged szerint találj és szerezz nekem királyi véremhez, fiatal esztendőimhez képest illendő érde-mes mellettem valót, egyébre nem kényszerítlek. Itt elpirúla az ártatlan. Dardanus jól értvén aggodal-mit, szép reménységgel felbiztatá.

Térjünk Nicephorushoz Görögországba. Ez a' telhetetlen kevély király nem elégedvén meg azzal, hogy Dardanust mindenéből kifosztotta, országából kikergette, hanem azonfelül minden emlékezetes képeit és czímerét lerontotta, valahol voltak, és a' magáéit helyébe felállitotta költséges munkával. Azonban az orozkodó halál őreá is irányozván nyi-lával, nehéz betegségbe ejtette. Látván azért végét életének, előhivatá országinak nagyait, fő tanácso-sit és azok' jelenlétében az ország' szokása szerint ifjabbik fiát Julianust előállítá, mondván: Ime az ország' színe előtt neked adom koronámat, pálczá-

mat, te vagy utánam való királya, ura mind Görög-, mind Bolgárországnak, viseld jó gondját mind a' kettőnek. Hátrább maradott bátyád Valentinianus, mert egyűgyű, bátortalan, igen jámbor. Erre még éltében Nicephorusnak meglett a' hódolás és pompás beiktatás. Nem sokára az érdemetlen gonosz király kiadá lelkét.

Valentinianus látván, hogy elesett kezéről a' királyi hatalom, melly a' természet' rende szerint őtet illette volna, úgymint első fiát atyjának, és az egész ország Julianushoz hajolván, úgy tekintene reá, mint idegenre, neheztelésében azt végzé el magában, hogy a' konstantinápoli császárnak szárnya alá folyamodik, ügyét reá bízza, tanácsot, segítséget reménylvén tőle.

Erre nézve nagy titkon, szigetről szigetre erőlködvén, kiment az egész országból és az adriai tenger felé sietett, hogy ott hajót kapván, Konstantinápol felé evezhessen. Már közel vala a' fényes várhoz és a' sárkány egyet rivada, Dardanus egy öreg hajós embernek képében eleibe méne hajójával. Összvetalálkozván és szóllakozván, megalkudott a' vendég a' hajóssal, és ez megigérte, hogy oda vinné Valentinianust, a' hová akarná. Felültette és horgott vetvén, ugyan csak maga várához evezett vele. A' körösköriil nagyon feldagadott tenger miatt csak akkor látta a' roppant épületet, mikor Dardanus

ötet letette. Megdöbbent első tekintésekor, de annakutána, hogy megjárta volna szemével némelly részeit, nagyon vigadozott, hogy oda hozta a' szerencse. Azonban Dardanus félre vonta magát, és egyszersmind királyi öltözetben fordúla meg Valentinianus herczeg' üdvözlésére, elbeszélé neki, ki volna és miért vette volna itt lakását. Valentinianus sem titkolta el se' ügyét, se' nevét.

Ezzel felmenének a' garádicson, és ime Seraphina jött eleibek, hogy a' vendéget fogadná. Kire, noha azon kivül is első szépség volt országában, annyi kegyes színt borított atyja, hogy Valentinianus elragadtatván hozzá való szerelmében csak nem imádná. Kemény atyját, eleibe ülő öccsét, ügyét Konstantinápolban elfelejtvén, csak Seraphinát forgatta elméjében, rövideden szóllván a' dologról, kikérte, könnyen elnyerte atyjától, hogy házas társa lenne. Gazdagon elkészült a' menyegzős lakodalom, jelen voltak az Oceanum tengernek szigetiben lakozó herczegi és más fő méltóságok, megszerezte ezt Dardanus' vesszeje.

Hagyd, vigadozzanak azonban. El ne felejtsük Julianust, a' ki minekutána beült volna mind Görög-, mind Bolgárországnak királyi székébe, ő is jegyről, házasságról kezdett eszmélkedni, minthogy atyjának fia vala, kevélységében osztályosa lett. A' napkeleti császárnak leányára vágyódott. Szép nevét

szedett öszve, díszes pompával, nagy ajándékokkal, repült inkább, hogysem ment Konstantinápol felé. Pénzzel útat nyitván magának, hamar beszínlette magát az udvarba. Kémeskedvén közelről távulról, magához édesített jó akarói által és bejelentvén szándékát a' császárnak, látja vala, hogy nem volna idegen ehhez a' dologhoz, sőt önkényt örömest kezére adná már arra való leányát. A' többi szemközt ment végbe. Széllyelfutott mingyárt híre ennek a' házasságnak. Megvídult a' császár, nem kimélette a' költséget az udvar, telhetetlen vala Stambul' városa a' sokféle mulatsággal, Nagy pompával kezdődött és végeződött a' menyegző. Harmincz nap mulva a' nyertes Julianus elemelte társát és megindult hajóival, hogy maga országába visszamenne.

Csak az, hogy ennek a' szép szerencsének is meg volt az ő rágó férge. Szépen, vígan eveztek egy darabig a' fekete tengerben, azután az adriaiba bocsátkozván, már ellenében valának a' tündér várnak, hogy egyszersmind hajnalkor a' tenger, a' szelek, a' felhők felháborodtak és rútul játszodtak a' hajókkal, azokat öszveüttetvén az ellenkező szelek, törték, vagy tornyos magosságra emelvén, onnan iszonyú mélységre kergetvén, lemerítették. Kit a' tolongó habok borítottak el, kit megint a' mérges szelek forgattak fel. A' sokból csak négy marada meg, a' mellyek még birtak magokkal, egyikén

maga vala Julianus társával 's a' többin udvarához tartozandó színnépe.

Dardanus bosszonkodván, hogy olly' közel járna udvarához ez a' kelletlen vendég, eleibek méne és ágyékig kiállván a' vízből, megrázá ősz szakállát, keményen megszóllítá Julianust, szemére hányván mind azokat, mellyeket neki el kellett szenvedni miatta, mind országában, mellyet latrul elfoglalt, mind kínos bujdosásában. Azután haragosan úgy mond: te pedig gonosz király, a' ki bátyádnak ügyes uraságába ügyetlenül beszállottál, ide mertél jönni, hogy lakásomat bontogasd, vendégeimet háborgasd, azért büntetett meg a' tenger, megtörte kevély székedet, legyalázott. Én, Dardanus, parancsolom neked, fordúlj meg, keress más útat, ha ennek a' mélységnek fenekén nem akarsz halni. Jövendőt mondok, értsed, ha szót fogadsz, meglátod országodat e' négy maradék hajóiddal, bevezeted társadat. Ezt megengedték az irgalmas istenek, de hét hét mulva elmetszik életed' fonalát, atyádhoz küldenek, hogy együtt lakoljatok.

Erre a' kemény beszédjére nem várá meg a' feleletet Dardanus, hanem a' vízbe bocsátkozott és egyszersmind királyi köntösében ott termett a' vendégek között. Ezeket lassan lassan eloszlatván, csak hárman maradának, maga, leánya és Valentinianus. Seraphina elválaszthatatlanul ura mellett

lévén, megjárta vele a' tanyákat, mutogatván a' halaknak ritkaságit, hol pedig a' vad-kerteket, csodálván azoknak eddig nem látott különbségét, azután a' gyümölcsös kerteket, hol itt színre ízre mind megvolt, a' mit tengeren innen 's tul előhozott a' természet.

Julianus azonban rettegő félelmében másfelé fordult és rongyos hajóival ugyan csak Delcia' városába maga udvarába vergődött, nehéz fenyegetését Dardanusnak nem tudván elfelejteni, addig aggódott, a' míg mély szomorúságba, innen derék nyavalyába esett, senki sem tudván segíteni rajta, nehezen holt meg bújában. Utána ment újdon új felesége is. Halálát sokképen hímezték hámozták, ki útazásának, ki isten' büntetésének tulajdonítá, mindazonáltal tisztességesen eltemették.

Árván maradván mind a' Görögök, mind a' Bolgárok, öszvegyültek országosan, azt végezték, hogy Dardanust a' Bolgárok keresnék fel, a' Görögök Valentinianust és egyikét is, másikát is kinálnák meg maga országával. Széllyeljártak azért a' követek mind tengeren, mind szárazon. Minthogy pedig Dardanust minap meglátták a' velenczei tengeren, noha lakását nem tudták, elsőbben is oda felé fáradott egy úri bolgár követ, tisztes erős gályával. Egyéb dolgai is lévén Ancona' városában, ott kötött ki. Tudakozódott alatt, fenn a' várban,

a' révnél Dardanns felől, de senkitől bizonyos hírét nem vehette. Tehát éjszak felé vette útját, a' mennyire lehet, a' part mellett maradván és nem tudván, hogy már közel volna az öreg király' udvarához.

Megrivada megint a' sárkány, és Dardanus szokása szerint egy öreg hajós' képében a' követek eleibe evezett, elérvén őket, kitanulta, mi dolog' végébe jönnének, és azt mondá, ha nem volna egyéb szándékok, eresztenék le a' vas macskákat, maradnának helyben, egy óra mulva megvigasztalná őket, megtudván egyetemben általok Julianus' házasságát, halálát, a' két ország' kivánságát. Ezzel szertelen sebességgel besietett tündér várába, előhívá Seraphinát és Valentinianust, meghagyá nekik, hogy minden időhalasztás nélkül készen legyenek és semmit magokkal el ne vinnének. Ha úgy vagyon, úgy mond Seraphina, már is készen vagyunk. Beszállván a' kész hajóba, azt akará mondani: Isten hozzád szép vár, megfordúla, de már semmit sem láta belőle. Igen közel lévén a' gályához, kiszállottak, a' hajó elenyészett, Valentinianus és Seraphina csodálták magokat, hogy egyszersmind királyi köntösben volnának Dardanussal egyetemben.

Ekképen sétáló félben a' gályához jutának. Reájok ismérvén a' bolgár követ, nagy örömmel alázatos térdhajtással fogadá őket és kivánja vala tudni

Dardanus' parancsolatját, hogy már mi tévő légyen. Dardanus azt felelé: Jó követ, teljesítsd be az ország' akaratját, vigyj haza bennünket. Bocsáss előre egy postahajót, hogy tudhassák jövetelünket. Meg is lőn azonnal. Besegitvén a' gályába a' követ nagy három vendégeit, felszedeté a' vasmacskákat, hozzá fogtak munkájokhoz az evezők, a' vitorlák is megteltek jó széllel, minden akadék nélkül szerencsésen elérkeztek Bolgárországba és beszállottak a' delciai udvarba.

Tele volt már a' palota az ország' nagyaival, kik szokás szerint leültetvén Dardanust, eleibe vitték a' királyi koronát és pálczát, egy akarattal igaz ügyes uroknak vallották lenni és hatalma alá adák magokat. Erre Dardanus, köszönöm, úgy mond, szívességteket. Ha ügyes uratok vagyok, ügyesen adhatom vejemnek jegyül, adom is. Ime azért, Valentiniane, tied ez a' korona, pálcza, ország, birjad egészséggel, békeséggel, dicsőséggel. Ezzel felkele és búcsúza a' vendégtől. Harmad nap mulva Görögországba mentek, ott is minden ahhoz tartozandó pompával beállott a' királyságba Valentinianus. Ezek meglévén, magános életre adá magát Dardanus.

III.

Lecchus a' régiekből való egy lengyel király eltekélé magában, hogy már arra való igen jól termett fiát kiházasítaná. Maga eleibe parancsolá azért és e' szókra fakada. Kazimir fiam! úgy mond, megemlékezvén arról a' közmondásról, hogy a' jó nevelés soha sem esik drágán, nem kimélettem költségemet, hogy meg ne lenne. Tapasztalom is jó foganatját. Tanulásidon, országunk' törvényein által mentél; udvari, tábori dolgokban forgott vagy. Mind ezekről azért félre takartam gondomat és másra léptem. Tennen látod, micsoda egyedülséggel vagyunk. Elhagyott minket jó anyád, testvéreid egyen kivül az egek felé költöztek. Más fiam nincsen, csak te benned vagyon azért magva maradékimnak. Kivánnám erre nézve, ha megpárosodnál és unokákkal megvigasztalnál. Nem kora, nem késő, bekö-szönt huszonnegyedik esztendőd.

Eddig nem tapasztaltam benned, hogy idétlen sebeskedéssel vagy mohó vágyódással törekedtél volna az effélékre. Annyival is inkább magadra

bízom a' választást, ott szálljon meg kedved, a' hol tetszik, nem vetek gátot benne. Csak arról emlékeztetlek, ollyas légyen társod, melly hozzád is, énhozzám is illjék, kivel te megelégedjél, a' ki tégedet hűséggel szeressen, engem megbecsüljön. A' többiről én tészek. Ezeket, jó fiam! hányjad meg józanan, csendes elmével és ma holnap add válaszát.

A' fiatal herczeg meggondolá magát és ezt felelé: Felséges uram! eddig mindenben szófogadó fiad valék, tovább is a' tévő lészek, mindenek előtt pediglen illy' fontos dologban. Hallottam valamikor, hogy útnak, szónak, házasságról való tanácskozásnak nincs vége. Erre nézve nem haboztatom sokat elmémet, se' felségedet nem tartóztatom válaszommal, hanem ezen álló-helyemben kimondom, mit végeztem.

Úgy tetszett a' szerencsének, hogy e' napokban kezemre kerítené képét egy macedoniai kisasszonynak. Megvallom, aliglan ütközött szemembe, már is beütötte magát szivembe. A' bölcs atya, látván színe' változását fiának, hamar bevága a' beszédbe, mondván: alkalmasint értem a' többit. Egyetemben kezén ragadá fiát, bevezeti legbelsőbb kamarájába, egy írott kép eleibe, és, úgy mond, ez a' személy csak tegnapi vendégem, ez e az, kiről meséltél? A' mint arányzom, az, kinek távulról nyujtod ke-

zedet és gyűrűdet. Értsed azért, ez a' hatalmas és gazdag Justinianusnak, a' macedoniai királynak, egyetlenegy leánya. Hallom, hogy hatalmas szépség és hogy belé nemzette légyen magát minden feddhetetlen jó erkölcs. Jövendőlve mondom, tied lészen. Ime vigyd el magaddal képét, mulass vele azonban. Erre Kazimir megcsókolá kezét atyjának, örömében megrekkene.

Elválván egymástól, Lecchus király országa' nagyaiból érdemes követeket rendelt, kiket is egynehány nap mulva, tisztes készülettel és jeles ajándékokkal útba igazított Macedonia felé, hogy Justinianust nevével megkeresnék és annak rendi szerint Kazimir fiának számára felkérnék Irenét, a' herczegi kisasszonyt, és egyetemben annak elemeléséről végeznének az udvarral. Kazimir azonban egy meghitt udvari inasának adá maga képét, hogy nyilván vagy titkon, a' mint jobb útját látná, nyújtaná be a' görög kisasszonynak. A' kép alá ezen szókat irta vala: Kazimir herczeg Irene herczegi kisasszonynak zálogul.

A' követek elkészülések' szándékos betelése után Dancica városának révpartján beléptek a' gályába és jó szélnek megeresztvén a' vitorlákat, sebesen vigan úszkáltak Macedonia felé. Keresztüljárván az Archipelagust, megtalálák Justinianust Pela' városában, maga fényes udvarában. Ki is nem tudván,

mi dologban jönnének, maga eleibe bocsátotta a' lengyel követeket és fenkölt méltósággal fogadá, maga ülve, leánya talpán.

A' szűz világos kék habos tubia köntösbe öltözött, melly sűrűen rakva vala ezüsttel varott apró csillagokkal. Persiai módra csak bokáig ereszkedett le ruhája, azt vékonyához szorította egy keskeny pártaöv. Haja' gyöngyös mesterséges fonadéka legjobban ékesítette. Azonban a' vendégek eljártak követségekben, helyesen kinyilatkoztatván szándékát uroknak. Alig türheté végét a' goromba Görög. Elparancsolá leányát magától, ki is nagy hamar kiköltözött a' palotából, kinn a' lesben álló udvari inas Kazimir herczegnek képét kezébe adá, mosolygással fogadá, és tovább ballaga.

Justinianus csak magát látván a' követekkel, felszedett szemöldökkel, tűztől gyuladt tekintettel így kezdé: Nem juthatott egyéb eszébe a' lengyel királynak, hanem hogy illy' méltatlan kéréssel búsítana. Valóban igen megmerészlette magát uratok. Azt izenem neki, nem a' medvéknek termett leányom. Egész Görögország' színe és annak virágzó herczegi járnak utána, mindenik eleibe ülhetne Kazimirnak, még sem férhettek hozzá. Ma holnap a' konstantinápoli udvar is beszínli magát ezen ügyébe. Akkor is meggondolom magamat, érdemesnek találom e, vagy nem. Elégedjék meg Lecchus a' magához,

fiához hasonlóval, feljebb ne héjazzon. A' mi az ajándékokat illeti, vigyétek vissza, tartsa magának, fejtőzzék velek adosságiból, vagy támogassa gyarló állapotját, nekem elég vagyon. Követek! ez a' válasz, forduljatok haza felé. E' szók után hátat mutata és morogva elméne előlek.

A' követek látván illy' embertelenségét a' büszke királynak, nem sürgették tovább a' dolgot, hanem, sok rútat mondván fejére, kimentek udvarából és megtekintvén egynehány emlékezetes helységeket Macedoniában, úgy mint Veriát, a' hol ezüstbánya vagyon, Philippit, a' hol előbb Szent-Pál prédikálott, Stagyrát, a' hol a' bölcs Aristoteles a' világra lett, Diát, a' hol Nagy-Sándor öszvegyüjtötte népét a' Persák ellen, megint a' tengerre kelének és szomorú hírrel haza érkeztek Lengyelországba a' szabott időre.

Várta vala már őket Lecchus nyughatatlanul, hogy öröm vég hírt adhatna fiának. Azonban a' követek, urok eleibe borulván, nem mertek megszólalamlani. Sokalván a' mély hallgatást a' király, megrivasztá őket, mondván, hagyd tudjam meg már egyszer, mit végeztetek. Mint fogadott titeket Justinianus? mit izent? mint búcsúzott tőletek? Akkor rendszerint elbeszélették, mint jártak vele, mit végeztek, mint váltak el tőle.

Értvén ezeket Lecchus, elhült gorombaságán a' hitván Görögnek. Azonban a' visszahozott ajándékokat a' követekre osztván, megköszönte fáradságokat. Ezek után belső szobájába rejtvén magát, olly' szándékokat forgatott, hogy, pusztitó népét előre bocsátván, országának minden erejével megtámadná Justinianust és Macedoniát tövéből felforgatná. Meg is cselekedte volna, de szinte akkor országbiró haddal érkezett a' németség ellene. Ezekkel kellett neki előbb szembe szállani maga nyájának védelmére.

Más részről Kazimir herczegnek keservesen fájt a' bosszúság, a' gyalázatvallás, mindenek felett pedig, hogy, keresztülállván dolgában az irígy szerencse, elesett kezéről Irene. Kerülte az udvar' népét, atyját, hugát, senkinek sem mert eleibe menni szégyenében. Habzó gondolatiban az juta eszébe: sok kemény fának lágy a' gyümölcse, sok vadon vad atyának szelid és engesztelhető a' magzatja. Ki tudja, ha négy fal és csak négy szem között lészünk, nem édesedik e hozzám Irene. A' szerencse próbával jó. Ezek után szükséges partékáját öszverakogatván, titkon nagy hamar elkészüle, nem is gondolván azzal, hogy a' német ellenség kegyetlenül rabol, öl, vág édes hazájában, hogy már szivében tombol Lengyelországnak, hogy jámbor vén atyja alig bírhatta terhét a' hadakozásnak.

Alattomban öszveszóllakozott két értelmes meghitt révésszel, kilopta magát az udvarból éjszakának idején, a' Balticum tengerre szállott, ott horgot vetvén, az Euxinum vagy fekete tengerre költ, hogy utól ne érnék. Innen igyenes úttal Macedonia felé hajókázott minden veszedelem nélkül és a' zöld reménységnek vitorlái alatt szerencsésen bement Görögországba. Udvarához érkezvén Justinianusnak, általellenében megszállott, ott kereskedvén és egyről másról értekezvén, megtudá, hogy a' király sok urakkal 's csaknem egész udvari népével az arcadiai hegyekre kiment vadászni. A' herczegi kisasszony pedig helyben volna kevesed magával.

Más napra kelvén szerelme' hevében neki bátorodott, beméne az udvarba, csaknem pusztán találá, közelítvén Irene' lakásához, egy udvarló leányra akada, ki a' folyosónak egyik ablakára dülvén könyökével, várja vala, míg asszonya delesti álmát kialunná. Ezt udvariasan megtisztelvén Kazimir, egyetemben inasának kezéből, kit e' végre fogadott, kivévén egy kötés ritka nyusztot, neki adá ajándékul, kérvén, hogy meg ne vetné. Tapsolva fogadá a' leányzó és örömében minden tőle kitelhető szolgálatját ajánlá. Nyájaskodni is kezde, mondván: Jövevény úrfi! nekem úgy tetszik, hogy nem szinte idegen érdemes szép személyed nálam, másszor is láttalak; hanem mit parancsolsz? Ka-

zimir úgy mond: ha kedvedet találtam, tedd szerét, hogy a' herczegi kisasszonnynal szembe lehessek. A' leányzó nagy készen azt felelé, megcselekszem, sőt szóllok is melletted, hanem engedd meg előbb, hogy még egyszer szemedbe nézhessek. Erre, nem kell több, úgy mond, már bizonyosan tudom, ki légy. Egyik kis ujom nem olly' hasonló a' másik kis ujomhoz, mint a' benn lévő képed, mellyet küldöttél, tehozzád. Kazimir vagy, értsed, herczeg! azt ápolgatta előbb asszonyom, azután zofájára dült és elszenderede. Futok, virrasztom, hírt adok felőled. Tudom, felugrik párnás vánkosáról és terjesztett öllel fogad.

A' mint mondá, úgy lőn; aliglan vette hírét kedves vendégének Irene, talpán volt. Ő kifelé, Kazimir befelé sietett, és úgy állott szem közt a' két herczegi személy, mint a' néma bálvány, egy mást tekintelvén tetétől fogva talpig és csodálván. Az úrfi megfeledkezék minden udvariságról, a' kisasszony arról is, hogy kellő rendbe szedné köntösét. Ezt a' jó ízü álom, azt a' szemérem úgy felpirította, hogy mind a' kettőnek lángolna ábrázatja.

Azonban Irene görög bátorsággal így kezdé: Noha nem kétlem, hogy Kazimir herczeg ne légy, de még is magad vallásából akarom megtudni, felelj azért, nem vallod semmi kárát. Kazimir, az vagyok, úgy mond, te éretted bujdosó szolgád, ne-

vemről szándékomat is tudhatod. Megijesztett ugyan kemény atyád, de a' hozzád való becsületes teljes szeretet még is arra bátorított, hogy — Elég, úgy mond Irene, ne busúlj, atyám' keménységével ne aggódjál, magam is útálom esztendőről esztendőre halogatását és kényes válogatását tovább nem tűrhetem. Száz kérőkön kiadott, jobbára mocskosan, kiket én nem láttam. Te valál az utolsó és most, kivallom, első felső vagy, kit szivembe irtalak. Vallom tovább, úgy érzem szivemet, hogy megtelett veled, és már senki más nem fér belé, nem is kell. Most egyszer ez elég, holnap reggel hét órakor együtt légyünk és barátságosan. Engedj időt, hogy szándékimmal számot vethessek. Erre térdet fejet hajtván egymásnak, elválának.

Az elidőzött órakor másnap együtt valának. Teljes pompában vala Irene, országokat érő kincsek látszattanak rajta. Igy kezdé vala a' beszédet. Ime, úgy mond, herczeg! te kedvedért inneplőbe öltöztem, ebből kitanulhatod, hogy kedvellek és becsüllek. Megkivántál, vallod; hajlandó vagyok szándékodra, vallom. Ha te engem úgy kedvelsz, mint én téged, tekéletesen páros köztünk a' szeretet és kötés. Felelj. Erre Kazimir, letekervén ujáról gyűrűjét, oda nyújtá a' herczegi kisasszonynak, mondván: e' légyen részemről a' legközelebb bizonyság. Viszont Irene a' magáét leráutá és mind

a' kettőt látszatosan felemelé, mondván: Látod, herczeg! kerék gyűrű mind a' kettő, egyiknek sem találod végét. Úgy kivánnám, hűségünknek, mostanság öszvekötött szeretetünknek holtig ne lássuk végét. Ime a' gyűrű kezemmel együtt, vedd jó neven, és ennekutána tarts sajátodnak. Hivem Kazimir! rövid az idő, reánk üthet atyám, ketté szakaszthatja lánczunkat, végezzünk magunkról.

Hevenyében azért tanácsot tartottak, azon egyeztek meg, hogy még azon a' napon Kazimir Irenét azon a' hajón, mellyen érkezett, elvinné magával Lengyelországba. Melly dolog végbe is ment. Tudniillik, azonban Kazimir elkészitette az alkalmatosságot, Irene férfiúruhába öltözött, estve felé loppal kiment az udvarból. Egy magos oszlopnál megvárta Kazimir, kezén fogva az parthoz vezette, ott a' kész hajóba ülének és egyszersmind elröppentek.

Ki vala terítve fölöttek az égnek csillagos serege, szarvára fogyott a' hold, de még is azon tiszta képét szépen mutogatta a' tengerben és a' rengő habokkal vigan játszodott. Lengedezett a' napkeleti Eurus szél és hasznosan kisérte vala a' hajót. Lebegtek, csattogtak a' vitorlák. Példázott, nyájaskodott a' két herczegi szökevény. Elbeszélé Kazimir, mint járt légyen az udvarló leányzóval. Irene azt hozta vala elő: valljon nem itéltél e meg, tengeri társom, mikor én olly' bátran árúltam magamat ne-

ked, és mintegy erővel fogtam kezet veled? Bár elhigyd, ha nem siettem volna úgy, a' mint láttad, nem értük volna végét szándékunknak. Holnap megtérvén atyám, kiszorultunk volna mind az időből, mind az alkalmatosságból. Kazimir azt mondá: nincs panasz iránta, jól esett. Hanem nem ütközte-e meg azon, hogy, én kérő lévén, tíz szót sem szóllottam ügyöm mellett? Azt felelé Irene: a' kérők nagy feneket szoktak keríteni beszédeknek, arra nem volt időnk, azért magam vezérlettem dolgunkat és a' legrövidebb útat vettem elő. Mondhatom azt is, a' ki igazán és vígyázva szeret, hallgatását is érti kedvesének. Több effélékkel töltötték az időt. Azonban Kazimir szorgalmatosan inti vala a' hajósokat, hogy az arcadiai hegyeket kerülnék, ne találtán Justinianus' kezébe kerülnének.

Éjfél tájkor vala már, változni kezdett a' tenger, dagadott, morgott, borúlni az ég, a' szelek támadni és egymással viaskodni. Erre olly' iszonyú égi-tengeri háború következett, hogy utolsó veszedelemben volna a' hajó miatta. Úgy forgatta a' hatalmas víz mint a' lapdát, orrát, farát, oldalát úgy csapdozta, hogy csaknem elválna egymástól. Hol a' haboknak tornyos tetején hordozta, hol megint iszonyú mélységekre lecsapta. Az ég tüzes villámlásokkal gyuladozott és szórta a' mennyköveket hatalmas pattanásokkal. A' révészek nem bírtak a'

hajóval, kétségbe estek, minekutána két óráig vesződtek volna. A' kegyesek egymásra borúlván, siralmas arczával végbúcsút vévén egymástól, minden szempillantásban várták kimulásokat. Akkor ízben támada a' kegyetlen Aquilo' szele és minden erejével túrta a' már felforrott tengert, kergette habjait, mellyek öszvesűrűdvén és egymást csapdozván, a' partra, mellyhez közel valának, egyszersmind kirúgták a' hajót, holitt mindnyájan elterültek fél halva.

Az evezők előbb éledezvén, a' két herczegi személyt tovább vitték alkalmatosabb helyre. Ezek is lassan lassan vérszemet kapván, arról értekeztek, hol volnának, de a' borult ég és egyetemben az éjjeli setétség miatt nem tudhatták, hol légyenek. Azonban, mint ha csak a' bujdosókra fenekedett volna a' zörgölődő ég és a' haragos tenger és már kitöltötte volna rajtok bosszúját, csendesedni kezde. Ritkúltak a' felhők. Aeolus visszarántotta kemény szeleit, Neptunus lecsilapította háborodott vizeit. Úgy megállott a' tenger, mint a' sima márvány. Pirúlni kezdett a' hajnal, támadott a' nap és megadta szinét mindennek. A' bús útazóknak is, a' mint lehetett, meghozta kedveket.

Csak az, hogy körültekintvén, nem láttak egyebet a' vadon erdőknél, félelmes sűrűségnél, a' felhőkkel játszó magas kőszáloknál; se' ember, se'

éneklő madár, se' csavargó vad nem látszott az egész környékben. Kazimir meghagyá a' révészeknek, hogy a' romladozott hajót foltoznák. Maga kezén fogá társát és feljebb vezetvén, addig ballagá a' míg egy tiszta forráskútra akadna, holitt nyugodalomra leültette. Vig arczával vala Irene. Kazimir búsúla. Ezt nem állhatá el a' menyasszony, megszóllítá, mondván: mid fáj, min aggódol, remete társom! vídúlnod kellene azon, hogy a' könyörülő ég most egyszer megszánt, megmentett minket az irtóztató veszedelemtől. Örülnöd kellene azon is, hogy én atyámat, hazámat, mindenemet elhagyván, te öledbe vetettem magamat és azért személyemben megnyerted azt, kit megkivántál, ki után messze országról fáradoztál. Ime férfiúruhában veled jár, kél és most előtted ül Irene, vidúlj azért. Vagy de talán az bánt, hogy nincsenek udvarlóink? Értsed barátom! ketten vagyunk, elegen vagyunk. Vagy de talán már is meguntál mint alkalmatlan terhedet?

Mind ezekre okosan megfelelt Kazimir. Azután az ártatlanok közt nagy vita támada, mellyik a' kettő között szeretné jobban a' másikat. Holitt alkalmatosságot kapván, a' herczeg oktatá Irenét Plato' könyveiből a' tilalmas tisztátalan szeretetről és más részről a' tisztességes igaz szeretetről. Hosszú beszédét így fejezé vala be: a' fertelmes tilalmas

szeretet baromi indulatokból áll, ingó, vándorló, csalárd, hamis, csak magát keresi, szereti, se' maga, se' társának becsületével nem aggódik. A' tisztességes igaz szeretet az égből származik. Nem hasonlik, nem változik, állandó, hű, napról napra erősödik. Szinte úgy szereti társát, mint magát, szinte úgy keresi hasznát és becsülete' fenmaradását, mint magának.

Már fenjára a' nap, Kazimirnak az juta eszébe, hogy kémlené ki a' helységnek csinját, ha nem akadna e szerencsére valami legelő nyájra vagy pásztori hajlékra, a' hol jobban kinyugosztalhatnák magokat, míg rongyos hajójok épülne. Ezen szándékát kinyilatkoztatá Irenének, ki is helybenhagyá és már kele, hogy vele menne. De bele beszélé a' herczeg, hogy nem volna annyi jártani ereje, nem győzhetné a' tüskés járatlan útakat, kimélené magát, mulatna a' környékben, várná meg, mig megfordúlna. Kazimir azonban lassan lassan nagy kínnal általverte magát a' bokros helyeken és felerőlködött a' hegyek' tetejére. Körültekintvén, úgy találá, hogy napkelet felé a' tágas erdőség olly' messze nyújtóznék, hogy az emberi szem nem érhetné végét. Éjszak és napnyugot felé bekerítené a' tenger és szigetre szorítaná. Se' juhász, se' csorda, se' ember, se' vad a' sasokon kivül nem lakná. Mind azon zordon vadság volt.

Megfordulván azért, jobbra tért és leerszkedett egy setétes völgy felé. Alig lépett belé, ime a' sű-rűből reáütött egynehány szerecsen forma tolvaj. Körülfogván, fegyveréhez kapván, rabul vévén, ir-galmatlanul lehurczolták a' tenger felé és minden időhalasztás nélkül azon a' hajón, mellyen érkezett, a' révészekkel egyetemben elragadták, Valona felé tartván útjokat. Ott volt fészkek és beyek a' rabló-knak. Oda érkezvén és a' bey eleibe menvén, Ka-zimirt mint jeles rabot neki ajándékozták. Ki is látván ritka deliségét, úri öltözetit, szép fegyverét, kérdi vala, ki légyen. Liceusnak nevezte magát, és hogy egy lengyel gazdag kalmárnak fia volna. A' bey erre ezeket mondá: akár ki légy és ki fia légy, most enyém vagy. Neked ugyan kegyelem, udva-romban fogsz inaskodni, becsüld meg magadat, légy jó szolgám. Hanem, legények, a' több rabokat, kiket minap hoztatok, indítsátok meg, hogy foltoz-zák gályáimat, mellyeket a' minapi rút szélvész le-gyalázott. A' mint Kazimir, kinek ennekutána ebben az udvarban Liceus lesz a' neve, megörült élete' fenmaradásán, úgy szíve szakadva keserget Irenétől való véletlen elválása miatt. Ezer gondola-tokkal gyötrődött bús elméje és sehonnan sem vár-hatta vigasztalását.

De térjünk Irenéhez. Egyedülségében szépen mulatta vala magát egy darabig a' görög fabulák-

ból, így 's amúgy példázván. A' napnak emelvén szemeit, mosolyogva mondá: Te tündöklő, de hamis nap, te árultad el Venus' és Mars' titkos szerelmét, világos orczáddal reájok szolgálván, mikor a' setétben együtt volnának. Csak az, hogy Alectrion, Mars' inasa vétett, nem mondá be, a' mint meg vala parancsolva neki, mikor támadnál, mert hogy szegény elaludta. Most azért adózik. Kakassá változtatták és éjjel nappal kell szóllani neki. A' kútba tekintvén Irene, eszébe juta az ifjú Narcissus' példája, ki forró szomjúságát egy tiszta kútnak vitte és meglátván maga szép képét benne, másnak vélte, avval addig szerelmeskedett, addig ütögette mellét, hogy hozzá nem férhetne, a' míg ellankadna és elterülne halva; elvégre Narcissus virággá vált. A' tengerre nézvén, ime, úgy mond, a' tengeren úszkált Leander Hero leányhoz éjszakának idején a' hold' világnál és mind addig úszkált oda és vissza, a' míg szegény bele veszett a' vízbe. Te is szerencsétlen Ariadne, megemlegetheted a' tengert, mikor a' parton hagyott Theseus, a' háladatlan Theseus! és tőled elszökött.

Itt egyszersmind megakada szivében, és úgy mond: de valljon, csak játszik e bujdosó elmém? ki tudja, ha nem példázok e én magamra? Kazimir elment, itt hagyott, sokáig késik, hová lett? miért nem jön? nem tetszik dolgom. Ez az aggo-

dalom jobban jobban megszorítá szivét, felugrik ülő-helyéből, a' partnak fut, de csak puszta helyét találja a' hajónak. Oda vagyok, úgy mond, vissza tér, bujdosik az erdőben, tüskén, bokron által, véres lábbal, siralmas arczával, tépett hajjal, dobogó szivvel keresi és hija vala nevén Kazimirt, de haszontalanul, csak a' kősziklákban és völgyekben lakozó echo felele neki.

Tetejét járván egy iszonyú hegynek, minden felé forgatta vala gondos szemeit, kimondhatatlan keserűségével látá és a' zöld vitorlákból megismeré, hogy Kazimir' hajója idegen emberekkel nagy sebesen menne a' tengeren és más ország felé tartaná útját. Már, úgy mond, tutton tudom, mind a' két szemem bizonysága, hogy Kazimir elhagyá Irenét, jegyesem jegyesét. Búba merült árva szivem, elviselheted e ezt a' kínos bosszúságot? elbírhatod e? Kazimir! Kazimir! felségesen beszélgettél kevéssel ezelőtt a' tiszta, igaz, állandó szeretetről, és most, meghazuttolván szavaidat, gyalázatos pártolással elhagysz. Kazimir! elámítottál elsőbben ajándékképpeddel, azután tetszetes termeteddel, kicsaltál atyám' kebeléből, fényes udvaromból, minden bőségnek kincses tárházából és most hirtelen elhagysz. Kazimir herczeg! te mondád a' többi között, hogy szerelmes hazádat tűzben lángban, lakosit utolsó veszedelemben, édes vén atyádat a' német ellenség' véres

pallosai között hagytad, hogy engem felkeresnél, magadévá tehetnél és már is futsz tőlem. Herczeg! herczeg! holtig való szeretetre alkudtunk meg, és már is elhagysz.

Mint fér ez az agg álnokság fiatal szép arczádhoz? ez a' nem szépen mosdott erkölcsöd királyi véredhez? ez a' titkos mesterséges elszökésed királyi paroládhoz. De én esztelen, mit veszödöm avval, a' ki távul vagyon már tőlem és ezeket nem hallja. Magammal vagyon méltó közöm és pöröm, magam vagyok mind ezeknek feje és oka. Előbb szerettem, hogysem láttam, előbb kináltam magamat neki, hogysem ismértem, előbb vetettem ölébe magamat, hogysem szivébe néztem volna, előbb nyújtottam kezemet neki, hogysem megkivánta volna, én sürgettem, én siettettem kötésünket, elmenetelünket. Tudniillik, szememmel kezdettem ezt a' játékot és nem eszemmel. Tanúljatok példámból, Görögországnak leányi! addig ne lépjetek vízbe, míg követ nem látjátok, addig ne menjetek alkura senki idegennel, míg legalább fele részét szivének ki nem tanúltátok. Az is ide való: néha a' legszebb gyümölcs legártalmasabb.

Eddig noha szomorúan, de csendesen adá vala elő méltó panaszit Irene. Nem sokára utána kékülni sárgúlni kezdett felforrott mérgében, verte tiszta mellét, vetközött, öltözött, kőszikláknak,

tengernek futott, így 's amúgy akart tulajdon élete-
tére járni. Új szokatlan panaszokkal terhelte az
egeket. Kemény fenyegetéseket kevert közbe közbe,
míg szegényke rettenetes szive' fájdalmának nagy
terhe alatt arczul esett és halálos bágyadások között
aliglan pihegett. Fél óra mulva megint támada és
ezekre fakadott: nem gyülölhetem Kazimirt, nála
nélkül nem lehetek; szárazon, vizen addig keresem,
míg életem halad, és ha a' föld el nem nyelte, vagy
az ég fel nem ragadta, reménylem, feltalálom.
Erre ment.

A' míg Irene Kazimir után bujdosik, lássuk a
macedoniai királynak, Justinianusnak, dolgát. Mon-
dám előbb feljebb, hogy Justinianus szokása sze-
rint az arcadiai hegyekre kitért Phelisenus fiával és
egész udvarával vadászni. Úgy történt, hogy a' ki-
rály' számos vadat megejtvén népével, egy erdei
kannak ágyékába akasztotta volna nyilát, azt dárdá-
jával kergetvén és mindenütt inában lévén, egyszer-
smind elveszté és kiunt fáradságából. Azonban
olly mélyen bevágtatott lovával az útvesztő erdőbe,
hogy' már ki nem tudna menni belőle. Elővévén
azért vadászkürtét, többször ada jelt magáról né-
pének, hol volna. De minthogy a' játszó echo sok
felől adá hangját, emberei nem tudtak eligazulni.
Sok felé oszolván azért, erre amarra is keresték.
Ketten később ugyan csak reája találtak. Ezek

térdre esvén elbeszélék vala rettegve, miképen fia Phelisenus megsebesítvén egy nöstény oroszlányt, utána nyargala, és a' vad, mérgében megfordulván, ellene támada, lerántá lováról és minket megsajdítván, az ártatlan herczeget a' sűrűbe hurczolá, eddig nyilván fel is marczangolta. Lóháton nem mehettünk feléje, gyalog nem mertünk oltalmára menni.

A' király első mérgében fegyvert ránta és ki akarta rajtok tölteni bosszúját, de meggondolván magát, jobbnak találá, hogy Phelisenusért küldené őket, minthogy tudnák merre volna. Azért kemény parancsolattal meghagyá, hogy tüstént mennének és szerelmes fiát a' mint találnák, halva vagy elevenen, hoznák eleibe. Maga leszálla lováról és azon környékben marada; emlegetvén és siratván egyetlen fiát, sok csúnya mondásokat szóra ki. A' többi között ezeket: utálatos egek! miért kellett igy megsebesíteni szívemet? Átkozott föld! nem tudtál előbb elsüllyedni avval a' fenekedő vaddal, hogysem fiamba kapna? Roszalkodó irígy szerencse! melly szörnyű keserűségre változtattad víg kedvemet. Ti pedíglen, hitetlen szolgáim, fegyveresen lévén, nem mertetek segítségére sietni tulajdon herczegteknek? Igy morgolódván és lovát vezetvén, hol elő, hol hátra ballaga. Ime azonban egy ismeretlen emberi kép lép vala eleibe. Egy darab tehénbőr födögette testét, agg öregség látszott ábrázatján és kiszáradt

tagjain. Száz ráncz szántotta keresztül homlokát és beesett arczáját, szálos szemöldöke befogta vérben uszó szemeit, horgos orra száját, rút egybeveszett szakálla mellét. Reszketett fejével, ingott lábával, alig támogathatta magát csomós botjával. Ez a' garabonczás személy meglátá Justinianust, nagy bátran eleibe állapodék és illy' nyelven beszéle vele.

Király! hallom szóról szóra a' miket mondottál. Mit rútalmazod az egeket, mellyek reád szülik a' napot? mit rágalmazod a' drága földet, a' melly téged hordoz és minden napi eledellel tart? a' szerencsét, mellynek nagy adósa vagy, és még nem tudod jövendődet? Ha ezt a' kis aggodalmadat nem tudod békes türedelmességgel elviselni, mind türöl el a' többit? Értsed azért, nem csak Phelisenus fiadtól, hanem Irene kedves leányodtól is megfosztattál. Nincsen már udvarodban, nincsen Pela' városában, nincsen a' macedoniai földön, elhagyott czimborás társával elszökött, ez már megtörtént. Azonban meg se gondold, hogy a' te gonoszságidhoz képest ezek nagy mennyei csapások légyenek.

Jusson eszedbe dölyfös kevélységed, kegyetlenséged, igazságtalanságod, kaján irígységed, gyilkosságod, ragadományid, háladatlanságod, embertelenséged és több efféle latorságid. Ezekkel jeleskedtél, tomboltál, felkeverted országodat, felháborrítottad a' jámbor szomszéd és a' távulabb esett her-

czegeket. Rúgoldoztál az istenek ellen. Ezekért gyülöl országod' népe, fegyverrel fenyeget a' vidékség, megutált az ég. Halljad most a' többit. Eddig Pela' városában, ma nevezetes Nagy-Sándornak thronus-székén, ültél, fennyen és tágasan uralkodtál; már úgy végeztek iránted az istenek, le kell szállanod róla, ki kell költöznöd országodból, el kell felejtened puha kényes életedet. A' vadon erdőkön, kietlen pusztákon kell laknod, terítened asztalodat, vetned ágyadat, szárazon, tengeren bujdosnod, fogságon, rabságon általmenned, felkéresned gyermekeidet.

Irene leányod él, Phelisenus fiad frisen vagyon. Mert az oroszlány, a' mint embereid hazugul hordották füleidbe, nem ölte meg, hanem barlangja felé hurczolta, ott a' halászoktól, kik fáért oda felé mentek, megijedvén, helyben hagyta. rongyosan ugyan, de elevenen. Ezeket kínos fáradságod után feltalálod, szinte akkor, mikor egymás ellen támadnak halálos bajvivással. Engedj azért a' hatalmas isteneknek, lágyúlj, törd meg kemény nyakadat, ne bosszontsad tovább. Én azonban a' te képedet és személyedet fogom viselni Macedoniában, kellemes jó rendbe veszem országodat. És a' többi. Isten veled.

Borzadozott a' király, ezeket hallván, és csak elhitette magával, hogy az eltünt jövendőmondó az

istenek' követe légyen, minthogy olly' iszonyú mennydörgéssel vette búcsúját, hogy hegy, völgy és az egész kősziklás erdő még akkor is remegne tőle. Ezen okon minden igéjét mélyen bebocsátotta szívébe. Azért mingyárt reá szabadjába bocsátotta paripáját drága szerszámával együtt, vetkezett fegyveréből és külső királyi köntöséből. Egy tölgyfának árnyéka alá ment, ott leülvén, tágas mezőt ada gondolatinak, mély fohászkodási közt ezekre is fakada. Azt gondolám, úgy mond, hogy első szülte volnék a' szerencsének és minden földi boldogságnak. Ki volt mostanság Görögországban nagyobb nálamnál? és már ki kisebb? hová lettem? ki vagyok? mi vagyok? A' szerencse' játéka, a' földnek csúfja, az égnek átkozotja vagyok. Lézzegésre, vándorlásra, bujdosásra, utolsó nyomorúságra jutottam. Jól esett, megkivánta az ég ezt az áldozatot, és én tartozom vele mint adóval számtalan sok haszontalanságimért, a' mellyekben kedvemet töltöttem és az élő isteneket bosszontottam. Most nyilnak szemeim, igazabb színben látom az én volt és elmult gyönyörűségeimet.

Szerettem a' roppant udvart, tornyozott kevély épületét, az egyikből a' másikba nyiló szobáknak hosszú rendét, a' palotáknak egymást győző ékességét, festékes írásokat és kövekkel tündöklő mennyezetit és több ide tartozandó rakott nemes szépségét;

most ásító unalom ér, ha eszemben forgatom. Kellett, szégyenlem, a' gazdagon terített asztal, körös-körül a' színes vendég, a' tengeren innen 's túl megszerzett ritkaságnak különbsége, a' torkosságnak mindenféle nyalánkságí, a' gyémántos, rubintos poharak, a' napkeleti tartománynak válogatott borai, most mind ezeket gyomromból utálom. Vadásztam, selyemhálókkal halásztam. Társa voltam a' fegyverforgatásnak, a' játékos bajvívásnak, kópia-, dárdaökleléseknek, sebes szekerekkel vagy lovakkal való futtatásnak és egyéb vitézkedő mulatásnak; most ellensége vagyok. Nem volt utolsó gyönyörűségem a' teljes karokkal megrakott musikának egybezengése, a' gyenge énekek, a' páros vagy forgó táncz. A' görög theatrumok' mulató elmés játéki most nem tetszenek. Mindenek felett megkivántam a' ruhapompát, vont arany, vont ezüst köntösök alatt nyögtem. Királyi székemben bálványnak tartottam magamat, megvártam, hogy sereggel légyenek körülöttem tisztelőim, hogy nagy udvari farkkal kisérjenek. Most látom, hogy visszaértettem a' dolgot, mert ha egy csomóba veszem mind azokat és a' többit is, a' mivel ámít a' csalárd világ, tapasztalom, hogy vagy testfárasztó, vagy egészségbontó, vagy idő és pénzvesztegető, vagy léleksértő, vagy hamisan tündérkedő hívságok és haszontalanságok voltanak. És azért, ti tudjátok, tiszta egek,

és szent istenek, vígan és csendes szivvel elállok tőlök, nem kénytelenségből, hanem kész jó akaratomból. Több effélét forgatván elméjében és így okoskodván a' már megjámborodott király, kele és nagy darab földet bejárt.

Irene leánya hasonlóképen bujdosott vala keresztül az arcadiai hegyeken, a' míg tulsó végére érkezett. Ott már szelídülni és lassan lassan vadságából vetközni kezdett az erdő, ritkult sűrűsége, közben közben lapos hantok, gyöpös virágos völgyek látszattanak, legelő mezők és hizlaló rétek, mellyeket a' hegyekből kifolyó vizek itattak. Tovább menvén feles nyájra, birkásokra, juhászleányokra, pásztori cselédre akadott. Ezeket távulról látván, megvídúla szivében, a' szomszéd tiszta fakadékba ment, mosódott, rendbe szedte köntösét, férfiú módon megereszté haját, olly' szándékkal, hogy közikbe állana. Mintegy hivalkodva sétála azért feléjek. A' legények kerékbe vévén és szándékát értvén, a' fő pásztor eleibe vitték. Lecchus vala a' fő pásztor, tudniillik, a' feljebb említett lengyel király, kit nagy véres vetekedés után a' győzedelmes németség kikergetett országából. Attól tartván azért, ne talántán rabbá esnék életét is vesztené, Sylvia nevű leányával, egynehány híveivel, szép darab pénzzel jó korán kibontakozott országából. Itt amott lappangván egy darabig, visszaküldé embereit, magános életre

adá magát. Azonban megtetszett neki az ártatlan bátorságos pásztori élet, itt a' szép erdő végén telepedett le. Számos juhokat, kecskéket, teheneket szerzett öszve, pásztori cselédet mellé, szép törvény alatt, hogy ekképen életét is táplálná és hol mikor az erdei és mezei gyönyörűséget megkóstolná, a' míg a' szerencse mást jobbat parancsolna.

Lecchus eleibe menvén Irene, teljes illendőséggel előhozta ügyét és kivánságát. Azonban Lecchus megtekintvén tiszta kezeit, személyét, termetét, gondolá magában, ez sem termett pásztori alacsony hivatalra, lehet valami tüskéje, melly faggatja és közinkbe hozta. Kérdezé vala, mi a' neve és ki légyen. Thyrsis, úgy mond, a' nevem, egy fő ember mellett voltam, útaztunk a' tenger és erdő között, a' kóborlók reánk szaporodtak, erőhatalommal lenyomták uramat, megkötözték, elvitték magokkal. Még a' vita tartott, elbujtam, már hogy életemet vontassam, ide folyamodtam. Lecchus, ha úgy van, Thyrsi, köztünk maradhatsz, nem lészel terhünkre, próbáld meg a' pásztori víg életet. Sylvia leányom, jó gondod légyen erre a' jövevényre, add meg neki szokásunk szerint a' kalapot és a' többit. Sylvia kezén fogván Thyrsist, elvezeti nyári ernyős lakásába. Zöld ágokkal be vala fonva és kivül belül eleven virágokkal kiékesítve. Útjában simogatá, biztatá az új pásztort, hogy jobb lészen

dolga. Azonban oldalló szemekkel mind megtekintelvén, telhetetlen vala reá nézésében, ott már helyben nyakába veté a' pásztori táskát, megpántlikázta kalapját, kezébe adá szép szál kallangos botját, megüté vállát, mondván: íme, Thyrsi, felszenteltelek a' pásztorságra, légy jó barátom.

E' meglévén, megjárta vele a' szép környéket, mutogatá a' kies erdei sétáló-útszákat. Itt, úgy mond, jeles napokon versent futnak a' pásztorok. Tovább menvén: látod e ezt a' meghámzott súgár fát? ezen mászkál a' férfiúcseléd, a' ki tetejét éri, megajándékoztatik atyámtól. Ezen a' kerek kopár piaczon pedig tánczot tartunk. A' többit másszorra tartom, hanem térjünk megint hajlékomba. Oda érkezvén, leülteti ezen szókkal: elfáradtál, Thyrsi, nyugodjál. Én azonban hírt adok felőled urunknak, maradj helyben, a' míg megfordúlok. Kele Thyrsis, hogy megköszönné hozzá mutatott jó voltát, feletében leány-módon hajtott térdet. Sylvia barátságos tréfának vélvén mosolygott. Irene pedig vagy Thyrsis derekasan kinevette magát. Most egyszer így válának el egymástól.

Nagy hamar megint öszvekerülvén, mélyebb barátságra lépett Sylvia Thyrsissel, szive' másának, legkedvesebb barátjának, minden gyönyörűségének nevezvén. Thyrsisnek egy falka nyájt bíztak gondviselésére, mingyárt oda hajtá Sylvia maga részét

és együtt legelt vele. Vízre méne Thyrsis maga juhaival, Sylvia társul ment vele. Haza hajta Thyrsis estve felé, énekkel kisérte Sylvia. Napszámra új bokrétákkal megajándékozta, maga keze' süteményével kereste kedvét és szer kivül hízelkedett neki. Thyrsis ezeket úgy vette fel, mint leány jövendőbeli szeretőjének, mert valóságos férfiúnak tartotta. Ezzel nem sokára bajt szerzett mind magának, mind Thyrsisnek ekképen.

Phelisenus, Justinianusnak fia, kit a' halászok az oroszlány' torkából kiszabadítottak, hasonlóképen ebbe a' szigetbe került. Mert azon halászok ótet hajójokba vévén, egy darabig hordozták, és hogy tovább terhekre ne lenne, itt letették. Erre nézve, míg hírt adna maga felől atyjának, itt mulatott és a' pásztorokhoz adá magát; Sylviával ismeretségbe, azután nagy mély barátságba esvén, úgy alkudott meg vele, hogy az ő kedvéért ki nem menne a' szigetből és egy esztendő forgása után tisztes házasságba kötelezné magát vele, és már szent volt ez a' kötés köztök, de titkos.

Ezen Phelisenus megvigyázván Sylviát, úgy mond vala magában: mi dolog ez? Sylvia teljesen kihült hozzám való szerelméből, idegenedik, szeme lesütve kerül, és pedig csak attól fogva, miolta az újdonúj pásztor beszínlette magát nálunk. Hozzá részelkedett, utána jár, nem tud tőle elválni, kezén

hordozza, mint a' karmadarat. Kitudja, nem ha' Állhatatlan Sylvia! arczáról arczára vándorolsz, egytől elrántod szivedet és másnak árúlod. Egytől futsz és a' másikhoz lánczolod magadat. Igy meggyanúlván Sylviát, egyszersmind a' bú és irígy bánat úgy elhatalmazott rajta, hogy helyét nem találná. Sírva, ríva járta a' magános erdőket, terjesztvén kezeit, fűnek, fának panaszkodott, hogy illy' mocskosan kiadott rajta; fenyegette Thyrsist távulról, hogy lekörömséli sima arczáját, utoljára mérges vádolásokkal ment a' fő pásztor, tudniillik Lecchus eleibe.

Minthogy pedig Phelisenus nem tudott hiteles bizonyságokkal előkelni, és a' pörbe fogott Thyrsis bátor arczával mindent tagadott, a' tisztes barátságon kivül, mellyel Sylviához vala, Sylvia pedig olly' szép hímet adott minden dolgának, hogy Phelisenus elő nem mehetett vádolásával, Lecchus azt végezé: gyenge a' nád szál, de még is valami szél hajtogatja, Phelisenusnak is lehet valami oka ezen forró indulásira. Leányom' büntetését, ha kitudókik vétke, magamra vállalom, Phelisenus' és Thyrsis' pörének ejtse végét a' bajvivás a' mi törvényünk szerint. Tizennégy nap mulva azért menjenek ki sík mezőre, parittyázzon egymásra a' két fél, az egész pásztorság' szeme' láttára vérző sebig. Megválik, ki mellett légyen az igazság. Tudatlan vala

mind a' kettő ebben, és azért nagy gonddal készültenek a' harczra.

A' míg ennek végét lássuk, keressük fel a' sínlődő görög királyt, Justinianust, kit több gondjai között ez a' kettő leginkább háborgatott, mint 's hogy' töltse be az isteneknek szándékát és mint találhassa fel édes gyermekeit. Erre nézve sokat fáradozott, hevet, hideget tűrt, sokat lapátozott a' tengeren, sok helységeket megjárt a' szárazon, míg őtet is felkapták a' szerecsen kóborlók és ugyan Velonába vitték a' bey eleibe, úgy mint egy híres rabot. Az ő megőszült vénsége és méltóságos tekintete meglágyította szivét a' pogánynak, nem bántotta, se' terhes, se' mocskos munkára nem szorította, hanem lovászmesterének rendelte, hogy híres persiai lovaira gondot viselne. Ezen hivatalát mély fejhajtással megköszönte és a' mint legjobban tudta, úgy járt el szolgálatjában.

Egykor mélyebben merült gondolatiba, ekképen beszélgete magával: A' mint látom, minden vídámság, könnyebbülés kiköltözött belőlem, és minden bú, bánat, aggodalom, keserűség belé szállott szivembe, tömve, tetézve lakja. Meg vala jövendőlve, fejemre telett, érzem súlyát. De jól esett, a' többi között dicsekedtél lovaiddal, gyönyörködtél bennek, drága áron sok országokból kiszedted javát, kényesebben bántál velek, mintsem cselédeddel, méltán adózol

miatta. Ime az istálló palotád, a' lovak' bűze járja orrodat az illatozó fűszerszám helyett. Reád szállott egész terhhel az istennek átka, sujtogat ostora, tör, ront, emészt. Vagynak e több nyilaid, ártalmas szerencse? Ne kiméld, bocsásd szegény fejemre, teljék kedve az égnek. De mit aggódol, Justiniane? kiderül a' te fényes napod is, mellyen atyai szivedet és szemeidet megvigasztalod, kezet fogván édes gyermekeiddel. De hol? mikor? Eleget nyomoztalak téged, szépséges leányom Irene! miolta hallottam, hogy megunván udvaromat, elhagytál. Kerestelek, egyetlenegy fiam Phelisene! értvén, hogy még élsz, megjártam a' kevély Athenát, Corinthust, Spartát, a' százkapus Thebe' városát és a' többit is, nincs híretek benne. Még se búsúlj, Justiniane, a' kik mindent tudnak, tudják az istenek, hol légyetek, nem hazudnak, előmbe ölembe kerítik magzatimat.

Fülheggyel mind meghallá ezeket Kazimir, a' ki titkon vigyázott, ki, kivel, mit beszélene. Nem is kételkedhetett benne, hogy a' lovászmester szájából a' görög király Justinianus, Irenének atyja, ne beszélene. Csodálván egy darabig a' szerencse' viszontagságit és szivéből szánván az öreg urat, eleibe méne, lábaihoz borúla, kezeit csókolá és áztatá sűrű könyeivel. Justinianus reátekintvén, úgy mond: hagyj békét, fiam, téged is, a' mint látom, bal

kézen hordoz a' szerencse. Ki vagy? mi bajod? mi sorsodat siratod? Kazimir rabtársod vagyok, felséges uram! a' szerencsétlen Kazimir, Lecchusnak, a' lengyel királynak fia; azután elbeszéli vala neki, mint ismérkedett meg Irene leányával, köz akarattal mint mentek ki az udvarból, mit szenvedtek a' tengeri háborúban, utoljára mint szakadtak el egymástól és hogy Irenét, férfiúköntösben az arcadiai szigetben hagyá. Ezt ugyan csak keservesen, de herczegi illendőséggel adván eleibe, kéri vala, engedné meg nekik vétkeket.

Justinianus mélyen fohászkodván és igen megtekintvén Kazimirt, nyakára düle, mondván: kinek nem engednék meg illy' keserves ügyömben? Látom pedig termetedről, deliségedből, emberségedből, hogy az lehetsz, kinek mondád magadat, és hogy jó kézben volna Irene, ha nálad volna, bár volna! Viszont lassú szóval elbeszéli neki, mint vesztette légyen el fiát, Phelisenust, mint fenyegette, mint biztatta légyen őtet a' garabonczás jövendőmondó, azután mint vált el maga országától, miket szenvedett, mennyit bujdosott, mint esett légyen ezen rabságba. Hosszúra terjedett köztök a' panasz, a' míg Kazimir ezekre fakada.

Felséges uram! adhatom tudtodra, hogy ezen fogságomban a' bey engem megkimélett és az udvari inassággal megbecsült. Többször forgolódván azért

körülötte, engem Fatima kisasszony, a' bey leánya, szemre kapott. Eleintén csak jó kegyességét mutatta hozzám, most vallja, hogy mindenek felett szeret. Hihetem is, mert szerelmesen hízelkedik, nagyon kínálja magát, nyilván kér és könyörög, hogy én őtet innen elemeljem, elvigyem, elvegyem, hogy holtig velem élhessen. Eddig feleletemet nem vette, úgy viseltem magamat, hogy Irenének semmi panasza nem lehet ellenem.

Justinianus. Fiam! mire való beszéd ez?

Kazimir. Arra való. Bey urunk a' másik tengeren túl vagyon, hogy számos rabjait eladhassa, bemondom Fatima kisasszonynak, hogy ezen szép alkalmatossággal elvihetném magammal hazámba, és ha úgy tetszenék neki, adná ki fegyveremet, adna útra való költséget, hogy eltarthassam, adna hatalmat, hogy a' kereskedő halászokkal a' hajó iránt végezhessek, maga pedig készüljön, de titkon, és tőlem várja míg kiszóllítom. Nagyon tetszett Justinianusnak Kazimir' tanácsa, kérte is, hogy ne hallassza. Még azon órában végezett Fatima kisasszonnyal, ki is örömében nem csak köntösét, fegyverét, eltelő költséget, hanem a' drágaságokból is nem keveset nyújta kezébe. Mind ezeken felül írva parancsolá meg a' hajósoknak, hogy két személynek, úgy mint Liceusnak vagy is Kazimirnak, és más egy személynek számára egy sebes ép hajót tartsa-

nak készen. Ezen jó hírrel megfordúla Kazimir és mindenről tudósítá az öreg urat, kinek örömében hulltanak könyei. Más napra estvére rendelték elmeneteleket. Az' nap reggel Kazimir berakván partékáját a' hajóba, Justinianus is elkészülvén, ugyan csak setétkor beléptek a' hajóba mind a' ketten és elmentek Macedonia felé szerencsésen. Útjokban lévén az arcadiai sziget, kiszállottak pihenésre.

Azonban nagyon lármázott a' szomszéd erdő, ostorpattanások, hangos sípok, nagy hahota halattanak. Kazimir egyik hajósát oda felé küldé, menne végére a' dolognak és hozna hírt felőle. A' másiknak, míg a' hajó kikötéssel vesződnék, hirtelen kirántván kardját, lecsapta nyakáról fejét és testével együtt a' tengerbe vetette. Elérkezvén a' másik hajós, azt hozá, hogy öszvecsoportozott a' pásztorság és szer kivül vigan vagyon, ennek is fordúltában általverte oldalát és azon tengerbe temette.

Justinianus. Mi dolog ez, Kazimir?

Kazimir. Uram! ezek a' hajósok czimborások a' tengeri rabló tolvajokkal, rajta veszthetnék, jobb azért őket más világra küldeni. Azután ezek veszvén, nem lészen, a' ki vagy Fatimának vagy a' beynek elárúlja dolgunkat.

Justinianus. Látom, Kazimir, hogy udvari, bölcs is, vitéz is vagy, megelégedhetik veled leányom. De hol, mikor találom fel?

Kazimir. Ebben a' szigetben hagytam, menjünk a' pásztorok közé, értekezzünk felőle.

Ballagván azért, egy sűrűn általverték magokat, itt azonnal egy gyönyörűséges térség adá vala magát elő, és ugyan csak szemre való mulatság. Egy fenkölt dombocskán Lecchus üldögél vala, kiterített zöld kalap fején, egy kis zöld ág rajta, pásztori bot kezében, ezt csatra kötött bokros pántlika ékesítette. A' pásztorság nagy helyet fogott be és párosan járt kerékben. A' férfiak fütyültek, a' leányok virágos koszorúkkal, eresztett hajjal énekeket mondottak. A' két bajvivók, Thyrsis és Phelisenus, a' keréknek közepén megállapodának. Kalaposan ugyan, de a' bot helyett halálos parittya vala kezekben, adandó jelét várván az ütközetnek. Minthogy pedig vendégek érkeztek, úgy mint Justinianus és Kazimir, a' fő pásztor eloszlatta a' sereget és eleibek ment.

Leg is legelső volt Lecchus király a' fő pásztor, a' ki megismérte fiát Kazimirt, de nem szólhatott egy szót is örömében; azután Kazimir herczeg atyját, de e' sem mondhatott egy igét is keservében, arról emlékezvén, hogy olly' szörnyű veszedelemben elhagyván atyját, egyetemben repedett szive, hogy pásztori alacson hivatalban találta, nem tudván okát. Phelisenus amoda vetvén parittyáját, atyjához futott és megtöltötte örömmel. Irene Ka-

zimirhoz folyamodott félvén atyjától, de Kazimir herczeg Justinianus eleibe vezeté a' megbékélésre. Első vala a' macedoniai király, a' ki megszóllamlott és ég felé tekintvén, ezeket mondá: Jók az istenek, megigérték, meg is adták szerelmes gyermekeimet! Akarom, hogy látlak édes fiam, Phelisene, úgy gondolám, hogy már gyomrába hordott a' kemény oroszlány, penig hogy másként esett. Te is itt vagy szerettem Irene leányom. Örülök, bízvást oldala mellett maradhatsz Kazimir herczegnek, kinél anya nem szülhet se' jobbat, se' bölcsebbet, se' vitézebbet, se' szebbet, ő az én szabadítóm és megváltóm.

Hárman köszönték meg ezen jó akaratját Justinianusnak: elsőbben Kazimir herczeg, hogy már az ő engedelmével bírhatja Irenét; azután Irene, hogy úgy megdicsérte Kazimirt és maga kész akarattal ajánlotta neki; utoljára Lecchus lengyel király, hogy megbecsülte fiát Kazimirt szép leányával. Elbujt Sylvia szégyenében, csak akkor tudta meg, hogy a' kivel olly' hevesen szerelmeskedett és csaknem erővel jegybe akart lépni, leány légyen. Mosolygott Irene, előcsalván és azt mondá neki: ime Sylvia, Phelisenus az én egytestvér öccsém, menj hozzá helyettem, ő valóságos férfiú, én valóságos leány vagyok. Tetszett a' két királynak a' mondás, javaslották a' kinálást, sürgették a' két egybeillő

herczegi nősöket. Csak hamar fellobbant az előbbi szeretet köztök, öszveállott az alku az egész társaság' vigasztalására.

Azonban nagy trombitaharsogás hallatik 's egyszersmind ott termett a' garabonczás jövendőmondó. Értsétek, úgy mond, beszédemet. Te, Justiniane! megengesztelted békeséges türéseddel az egeket, végét érted búdnak és bujdosásidnak, előtted vagynak gyermekeid, két hajód vár a' parton, hogy visszavigyen udvarodba. Eddig képedet viselted Macedoniában, szép jó rendben találod országodat. Neked pedig, lengyel Lecchus! jó hírt hoztam: megholt a' német herczeg, a' ki Litváig elfoglalta országodat. A' Kozákokat büntetlenül ne hagyd, ők szakadtak ki a' rendből és bontogatták táborodat. Vár néped és keres. Ezzel mint a' villám eltűnt. Míg a' két öreg király tanácskozott, mi tévők lennének, Kazimir Phelisenussal a' partnak mentek, hogy megtudnák, ott volnának e a' hajók.

Valósággal ott találák a' két hajót. Megismérvala Phelisenus embereit, és, úgy mond Kazimirhoz, ezekkel szokott atyám pompát tartani, mikor a' szomszéd herczegeket meg akarta látogatni. Míg ezeket nézgéli vala Kazimir, három görög lépett ki a' partra három kötelékkel. Kérdi vala Phelisenus, ki számára? Azt felelék, meg volt hagyva az udvarban, hogy urunknak királyunknak szolgáltas-

suk kezébe. Jertek, úgy mond Phelisenus, velünk, oda vezetünk. Ott letévén a' partékát, egyik közülök azt mondá: Felséges uram! hat személyre terítettünk, készül az ebéd. Justinianus visszaküldé őket, mondván: menjetek, nem sokára ott lészünk. Felbontotta a' kötelékeket, inneplő egész öltözet vala bennek, mind a' királyok', mind a' herczegek' és a' herczegi kisasszonyok' számára. Ezt látván a' görög király, arról aggódtam, úgy mond, hogy rongyosan ne menjünk haza, jól vagyon, akár mint történt. Öltözzünk, kiki légyen maga komornyikja, nem árúl el bennünket az erdő. A' férfiak készen valának. Irene és Sylvia nem érkeztek többre, csak pásztorkalapot nyomtak fejekre.

Búcsút vévén az erdőtől, elballagtak. Lecchus király mentében előszóllíta egynehány pásztort, ezeket mondá nekik: Atyámfiai! elválunk, a' mi itt enyém volt, reátok marad, osszátok el magatok közt békeségesen és bírjátok. Megköszönvén vigan siettek az osztályra. Az úri vendégek a' hajóba szállván asztalhoz ültek, és azon szempillantásban megindult a' két hajó vig kiáltással.

Ebéd felett szapora volt a' tréfa. Kazimir azt mondá: éljen Fatima kisasszony, tudom, hogy ő is megemlékezik rólunk. Nevette Justinianus és kifejtette a' vig példát. Phelisenus azt mondá Sylviának: éljen szoknyás vőlegényed. Tapsola Lecchus

király, és viszont Justinianusnak elbeszélé a' történt dolgot. Irene Phelisenushoz fordúlván: nem szégyenled e, öccsém, hogy nénéddel halálos parittyás bajvivásra kimentél a' mezőn? Ezt maga magyarázta ki Kazimirnak. Sylvia nem tudott egyebet mondani, hanem hogy éljen a' garabonczás diák. Ezt mindnyájan leghangosabban nevették. Megint Irene kezdé: mit mond nyusztos szolgáló leányom, Kazimir, ha együtt lát bennünket? Ezt is kívánták tudni, kiváltképen Justinianus. Értvén a' dolgot, dicsérte szép eszét Kazimirnak. Ekképen nyájaskodtak ezek a' nagy személyek, hogy mult bajokat inkább felejtsék.

Ebéd után nem volt egyéb dolgok, elbeszélették magok között, kiki mint járt. Mint váltak a' királyok el országoktól, Lecchus mint szeretett belé a' pásztori csendes vig életbe és melly rendel tartott légyen; Justinianus, mint vetette ki gyomrából a' világi tündér hívságot; Kazimir, mint kénytelenítteted elhagyni Irenét, melly erőszakkal bántak vele a' rablók, melly kegyes volt hozzája a' bey, mint akadott Justinianusra, mint szabadultak ki mind a' ketten a' rabságból. Egész estig tartott a' kerékben járó hosszú beszéd. Vacsora után a' két herczegi kisasszonyok pásztori szép énekekkel tartották a' társaságot, más nap estve felé szerencsésen elérkeztek Pela' városába.

Nyolcz nap mulva meglett a' menyegző Phelisennus és Sylvia között minden kigondolható pompával. Ezt megvárta a' lengyel király, azután búcsúzott Justinianustól és az ő engedelmével elemelte a' szép Irenét fia Kazimir' számára. A' görög király egy darabig elkisérte, azután legszebb hajójába ültette Kazimirral és Irenével, országokat érő jegybeli ajándékkal és így küldé maga országába, ki is szaporán útazván, nem sokára oda érkezett. Szélén megpihenvén, a' hajót visszaküldé. Mihelyt ottlétét megtudták a' fő urak, lovas-seregekkel, szép üdvözléssel fogadták, Krako' városába udvarába kisérték. Ott is egy hónap mulva meglett a' díszes menyegzős lakodalom. És így beteljesedett Lecchus király' jövendőlése, hogy Irene kezére kerül Kazimirnak.

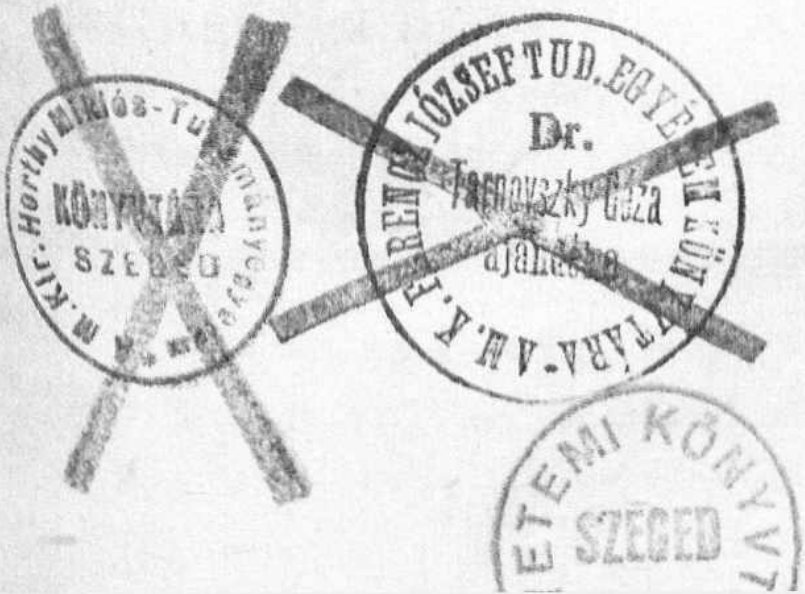
M. Kir. Horthy Miklós-Tudományegyetem
KÖNYVTÁRA
SZEGED
FERENC JÓZSEF TUD. EGYETEM
KÖNYVTÁRA
Dr.
ajándéka
EGYETEMI KÖNYVTÁR
SZEGED

EGYETEMI KÖNYVTÁR
SZEGED

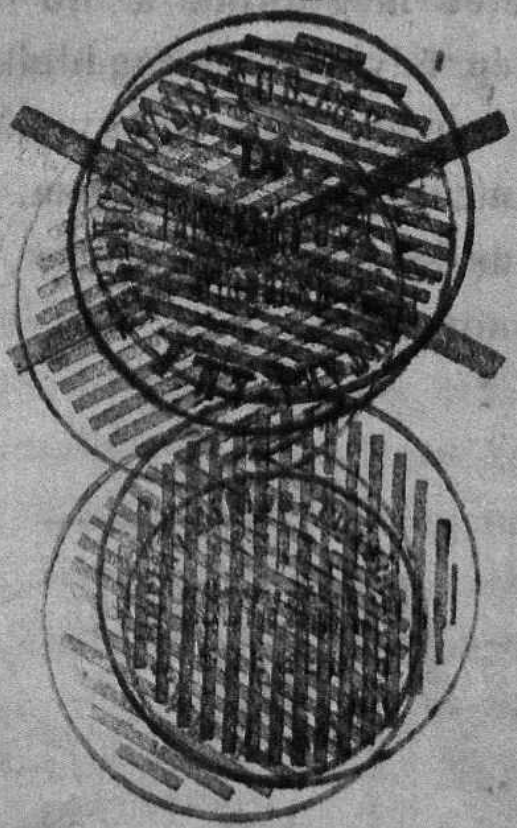

5718-1923/23.